

Metodika posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na životní prostředí

Svazek č. 1: Metodika

Zpracovatelé: Bc. Daniel Rosecký, CpKP Jižní Čechy
Ing. Jiří Dusík, Regional Environmental Center for CEE
Mgr. Petr Pelcl, CpKP Západní Čechy
RNDr. Vojtěch Vyhnálek, CSc., EIA servis, s. r. o.

Spolupracovníci: RNDr. Renata Frimlová
Ing. Tomáš Háek, CSc.
Ing. Vladimír Rimmel
Ing. Marie Tichá
MUDr. Miroslav Šuta
Mgr. Simona Šulcová
Ing. Vladimír Zdražil

Externí připomínky: Ing. Zuzana Drhová
Ing. Přemysl Pergler, CSc.
RNDr. Miroslav Martiš, CSc.
RNDr. Milan Svoboda
Ing. Filip Uhlík

Za zadavatele: RNDr. Karel Prančl, MMR
Ing. arch. Martin Říha, MŽP
Ing. Jana Svobodová, MŽP
Ing. Jaroslav Vrbenský CSc., MŽP

Odsouhlasil:

Ing. arch. Martin Říha
ředitel odboru posuzování vlivů na životní prostředí
Ministerstvo životního prostředí

Obsah:

1	Úvodní informace	6
1.1	Účel a cíle metodiky	6
1.2	Předmět metodiky	6
1.3	Východiska pro zpracování metodiky	7
1.4	Informace o závaznosti metodiky	7
2	Legislativní rámec a dosavadní praxe posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí	8
2.1	Celosvětový vývoj posuzování vlivů rozvojových koncepcí na životní prostředí.....	8
2.2	Posuzování vlivů rozvojových koncepcí na životní prostředí v Evropské unii	9
2.3	Posuzování vlivů rozvojových koncepcí na životní prostředí v ČR	10
2.4	Relevantní právní předpisy o přístupu k informacím a zapojování veřejnosti v ČR	10
3	Principy efektivního posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na ŽP	11
3.1	Požadavky MŽP.....	11
3.2	Rámcová doporučení pro SEA regionálních rozvojových strategií na ŽP	12
3.3	Rozsah a obsah SEA přiměřeně odpovídá rozsahu a obsahu koncepce a požadavkům zákona č. 244/1992 Sb.	13
3.4	SEA probíhá současně se zpracováním koncepce	13
3.5	Postavení zpracovatele SEA	14
3.6	Zajištění průběžného přístupu k informacím a zapojení veřejnosti	15
3.7	Poznatky z posouzení koncepce a sledování jejích reálných vlivů na ŽP jsou využity při aktualizaci a rozpracování koncepce.....	15
3.8	Obsahový a procedurální dozor MŽP	16
3.9	Poznatky z posouzení koncepce a sledování jejích reálných vlivů na ŽP jsou využity při aktualizaci a rozpracování koncepce.....	16
4	Obvyklé postupové kroky posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na ŽP	16
5	Obvyklé postupové kroky posuzování ÚPD pro území krajů z hlediska vlivů na ŽP	29
6	Literatura	35
7	Přílohy	36
7.1	Příloha č 1: Stanovení cílů ochrany ŽP pro posuzované koncepce	36
7.1.1	Stanovení cílů ochrany životního prostředí na základě pracovních verzí strategie - příklad strategie rozvoje Plzeňského kraje.....	36
7.1.2	Stanovení cílů ochrany životního prostředí na základě státní politiky životního prostředí ČR...	37
7.1.3	Stanovení cílů ochrany životního prostředí dle metodiky Evropské komise	38
7.2	Příloha č. 2: Doporučení pro návrh systému zapojení veřejnosti.....	38
7.2.1	Východiska	38
7.2.2	Návrh systému zapojení veřejnosti	39
7.3	Příloha č. 3: Praktické zkušenosti s vybranými kroky týmu zpracovatele SEA.....	42
7.3.1	Sestavení SEA týmu	42
7.3.2	Práce SEA týmu.....	42
7.3.3	Posouzení navrhovaných aktivit koncepce z hlediska jejich souladu s relevantními strategickými cíli ochrany ŽP	43
7.3.4	Posouzení navrhovaných aktivit koncepce podle zákona č. 244/1992 Sb.	44
7.3.5	Výsledky posouzení	45
7.3.6	Shrnutí.....	46

7.4	Příloha č. 4: Posouzení vlivů návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje na ŽP	47
7.4.1	Základní informace	47
7.4.2	Metoda hodnocení.....	47
7.4.3	Postup práce odborného týmu.....	49
7.4.3.1	Připomínky k situační analýze.....	49
7.4.3.2	Screening/scoping.....	50
7.4.3.3	Podrobné hodnocení návrhu Programu	50
7.4.3.4	Veřejné projednání Posouzení vlivů na životní prostředí	51
7.4.3.5	Zpracování došlých připomínek a doporučení pro implementaci Programu.....	51
7.4.4	Hodnotící stanovisko odborného týmu	51
7.4.5	Návrh systému monitorování a vyhodnocování ekologických dopadů realizace Programu	53
7.4.5.1	Zajištění sledování vlivů Programu na životní prostředí.....	55
7.5	Příloha č. 5: Příklady ukazatelů pro sledování vlivu realizace koncepce na ŽP.....	57
7.5.1	A. Formální rámce ukazatelů	57
7.5.2	B. Možnosti hodnocení ukazatelů	59
7.5.3	Sledování a hodnocení reálných vlivů koncepce	59
7.5.4	C. Existující soubory ukazatelů	60
7.5.5	Příklady ukazatelů udržitelného rozvoje.....	61
7.5.5.1	Soubor ukazatelů udržitelného rozvoje Komise OSN pro udržitelný rozvoj (UNCSD) ..	61
7.5.5.2	Soubor ukazatelů v rámci projektu ESI (Environmental Sustainability Index).....	63

Vymezení pojmů

Aarhuská úmluva	Úmluva Evropské hospodářské komise OSN o přístupu k informacím, zapojování veřejnosti do rozhodování a přístupu k právní ochraně ve věcech životního prostředí
ČR	Česká republika
DOSS	dotčené orgány státní správy
dotčená veřejnost	veřejnost, která je - nebo může být - ovlivněna rozhodováním, anebo která má na tomto rozhodování určitý zájem (článek 2 Aarhuské úmluvy)
EU	Evropská unie
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
předkladatel koncepce	orgán veřejné správy v jehož působnosti je koncepce zpracovávána
předkladatel ÚPN VÚC (zde myšleno „pořizovatel“ ÚPN VÚC)	orgán veřejné správy (kraj, v případě vyhrazení vládou ke schválení ministerstvo pro místní rozvoj) v jehož působnosti je ÚPN VÚC zpracováván
regionální rozvojové koncepce	programové dokumenty (politiky, strategie, programy a plány) regionálního rozvoje zahrnující zejména následující programové dokumenty: • Strategie regionálního rozvoje ČR (viz § 5 zákona č. 248/2000 Sb.), • Státní program regionálního rozvoje (viz § 6 zákona č. 248/2000 Sb.), • programové dokumenty pro využívání strukturálních fondů EU v České republice (připravované na základě Nařízení EC č. 1260/99 a § 15-18 zákona č. 248/2000 Sb.) • programy rozvoje územního obvodu kraje (viz § 9 zákona č. 248/2000 Sb.)
SEA	posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí
SEA dokumentace	dokumentace o vlivech koncepce na životní prostředí
směrnice o posuzování vlivů vybraných programů a plánů na životní prostředí	výsledný návrh směrnice Rady a Evropského parlamentu o posuzování vlivů vybraných programů a plánů na životní prostředí ve znění společného textu Rady a Evropského parlamentu č. C5-0118-2001
TUR	trvale udržitelný rozvoj společnosti, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů, jak je definován v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

ÚPN VÚC	územně plánovací dokumentace připravovaná pro území krajů dle § 35 zákona č. 129/2000 Sb. a aktuální legislativy pro územní plánování (nyní zákon č. 50/1976 Sb. v platném znění)
veřejnost	jedna nebo více fyzických nebo právnických osob a jejich sdružení, organizace nebo skupiny (článek 2 Aarhuské úmluvy)
vlivy na ŽP	vlivy na životní prostředí, včetně vlivů na biodiverzitu, veřejnost, lidské zdraví, faunu, floru, půdu, klimatické jevy, kulturní bohatství (včetně architektonického a archeologického bohatství), krajinu a jejich vzájemné vazby, vlivy na životní prostředí zahrnují vlivy na hlediska trvale udržitelného rozvoje, jak jsou definována v aktualizované Státní politice životní prostředí ČR
zákon č. 106/1999 Sb.	zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
zákon č. 123/1998 Sb.	zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí
zákon č. 129/2000 Sb.	zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)
zákon č. 244/1992 Sb.	zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí ve znění zákona č. 132/2000 Sb.
zákon č. 248/2000 Sb.	zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje
zpracovatel koncepce	fyzická nebo právnická osoba, nebo jejich sdružení, odpovědná za zpracování koncepce
zpracovatel ÚPN VÚC	fyzická nebo právnická osoba, nebo jejich sdružení, odpovědná za zpracování ÚPN VÚC (= projektant)
zpracovatel SEA	fyzická nebo právnická osoba, nebo jejich sdružení, odpovědná za zpracování posouzení vlivů koncepce na životní prostředí
ŽP	životní prostředí

1 ÚVODNÍ INFORMACE

1.1 Účel a cíle metodiky

Metodika posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na životní prostředí (dále jen metodika) je připravena na základě usnesení vlády č. 682 ze dne 12. 7. 2000 k Strategii regionálního rozvoje České republiky. Metodika doporučuje postup posuzování vlivů na životní prostředí pro regionální rozvojové koncepce (včetně programových dokumentů pro operace strukturálních fondů EU v České republice) a pro územně plánovací dokumentace připravované dle zák. č. 50/1976 Sb. v platném znění a dle § 35 zákona č. 129/2000 Sb.

Zpracování metodiky bylo iniciováno na základě stanoviska Ministerstva životního prostředí, vydaného v rámci posouzení vlivů návrhu Strategie regionálního rozvoje České republiky na životní prostředí. Usnesením vlády č. 682 ze dne 12. 7. 2000 byl zadán úkol Ministerstvu životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj a krajům připravit a předložit vládě metodiku posuzování vlivů programových dokumentů regionálního rozvoje na životní prostředí.¹

Metodika zároveň vychází z usnesení vlády ČR č. 38 ze dne 10. ledna 2001 k aktualizované Státní politice životního prostředí, které ukládá povinnost uplatňovat priority, úkoly a cíle aktualizované Státní politiky životního prostředí v sektorových politikách a v činnostech resortů.

1.2 Předmět metodiky

Metodika se vztahuje na následující programové dokumenty (dále jen koncepce) v oblasti regionálního rozvoje:

- strategii regionálního rozvoje, připravovanou dle § 5 zákona č. 248/2000 Sb., státní program regionálního rozvoje, připravovaný dle § 6 zákona č. 248/2000 Sb.² a
- programové dokumenty pro využívání strukturálních fondů EU v České republice, připravované dle Nařízení EC č. 1260/99, návazných metodických doporučení Evropské komise a § 15-18 zákona č. 248/2000 Sb.³

Kapitola 5 metodiky se vztahuje na územně plánovací dokumentace připravované pro území krajů dle § 35 zákona č. 129/2000 Sb.

Metodika může být dobrovolně použita pro posuzování programů rozvoje územního obvodu kraje připravovaných dle § 9 zákona č. 248/2000 Sb., případně i dalších koncepcí (např. strategie rozvoje měst, obcí a mikroregionů). Posuzování těchto

1 Bod. II. 6 přílohy usnesení vlády č. 682/2000

2 Povinnost posouzení vlivů tohoto programového dokumentu na ŽP je stanovena zákonem č. 244/1992 Sb.

3 Povinnost posouzení vlivů těchto programových dokumentů na ŽP je stanovena článkem 41 Nařízení EC č. 1260/99 a zákonem č. 244/1992 Sb.

programových dokumentů je doporučeno, zejména pokud slouží pro přípravu projektů a programů, jež budou spolufinancovány z prostředků EU.⁴ Příklad praktické realizace tohoto dobrovolného posouzení je uveden v příloze č. 4, který shrnuje postup dobrovolné SEA návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje.

1.3 Východiska pro zpracování metodiky

Metodika je vydána MŽP ve spolupráci s MMR na základě usnesení vlády č. 682 ze dne 12. 7. 2000 a jeho působnosti jako příslušného orgánu ústřední státní správy pro posuzování vlivů na životní prostředí. Metodika vychází z:

- požadavků zákona č. 244/1992 Sb., ve znění zákona č. 132/2000 Sb.,
- požadavků výsledného návrhu Směrnice o posuzování vlivů určitých plánů a programů na životní prostředí⁵,
- požadavků na hodnocení vlivů operací strukturálních fondů EU na ŽP, které jsou obsaženy v Nařízení EC č. 1260/99 a v navazujících metodických doporučeních Evropské komise,^{6, 7}
- úkolů plynoucích z aktualizované Státní politiky životního prostředí ČR,⁸
- úkolů plynoucích ze Státního programu ochrany přírody a krajiny,⁹
- z Akčního plánu zdraví a životního prostředí České republiky¹⁰
- požadavků zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí,
- závazků plynoucích ze skutečnosti, že ČR podepsala Úmluvu EHK OSN o přístupu k informacím, zapojování veřejnosti do rozhodování a přístupu k právní ochraně ve věcech životního prostředí,
- zkušeností s posuzováním vlivů na ŽP programových dokumentů regionálního rozvoje v ČR a z dobré praxe posuzování vlivů programových dokumentů regionálního rozvoje na ŽP ve vybraných zemích EU (viz svazek č. 2 metodiky "Posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na ŽP ve vybraných zemích EU a OECD").

1.4 Informace o závaznosti metodiky

4 Povinnost posouzení vlivů těchto programových dokumentů bude v české legislativě zakotvena po přejmutí požadavků článku 2(a) směrnice EC o posuzování vlivů určitých plánů a programů na ŽP. Zkušenosti získané s dobrovolnou aplikací metodiky lze využít pro návrh optimálního systému posuzování těchto programových dokumentů.

5 viz společný text Rady a Evropského parlamentu č. C5-0118-2001

6 Vademecum on Plans and Programming Documents for Structural Funds 2000-2006, DG XVI, 1999

7 A Handbook on Environmental Assessment of Regional Development Plans and EU Structural Funds Programmes, DG XI, 1998

8 viz bod III.2. usnesení vlády ČR č. 38 ze dne 10. ledna 2001

9 viz. usnesení vlády ČR č. 415/1998)

10 viz. usnesení vlády ČR č. 810/1998)

Metodika podává závazné pokyny a doprovodná doporučení pro předkladatele koncepcí vymezených v kapitole 1. 2. a zpracovatele dokumentací o vlivech těchto koncepcí na životní prostředí.

Závazné pokyny jsou vydány na základě pravomoci MŽP:

- stanovit postupy pro veřejné projednání koncepce a dokumentace o jejích vlivech na ŽP v rámci § 14 odst. 3 zákona č. 244/1992 Sb. a
- posoudit přiměřenost obsahu a rozsahu dokumentace o vlivech koncepce na ŽP (viz § 14 odst. 2 a příloha č. 3 části C bodu III a IV) při vydávání stanoviska ke koncepci dle zákona č. 244/1992 Sb.

Doprovodná doporučení nejsou pro předkladatele programových dokumentů závazná. Tato doporučení vycházejí z praktických zkušeností při posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na ŽP.

2 LEGISLATIVNÍ RÁMEC A DOSAVIDNÍ PRAXE POSUZOVÁNÍ VLIVŮ KONCEPCÍ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

2.1 Celosvětový vývoj posuzování vlivů rozvojových koncepcí na životní prostředí

Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí (strategic environmental assessment - SEA) se od poloviny 90. let stává klíčovým nástrojem národních systémů ochrany životního prostředí. Potřeba posuzování vlivů rozvojových koncepcí na životní prostředí je od roku 1997 stabilně deklarována na všech mezinárodních konferencích o problematice životního prostředí v Evropě.¹¹ Od května 2001 probíhá vyjednávání právně závazného protokolu Evropské hospodářské komise OSN o posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí.¹²

Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí je zároveň stále častěji využíváno při činnosti mezinárodních finančních institucí. Světová banka v rámci své činnosti používá SEA pro hodnocení sektorových a regionálních rozvojových koncepcí.¹³ Evropská banka pro obnovu a rozvoj od r. 1998 rovněž předpokládá provedení SEA v případě její účasti na realizaci rozvojových strategií, které mohou mít významné vlivy na ŽP.¹⁴

2.2 Posuzování vlivů rozvojových koncepcí na životní prostředí v Evropské unii

Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí je v Evropské unii upraveno na několika úrovních.

11 viz závěry z ministerských konferencí: "Životní prostředí pro Evropu" (Aarhus, 1998) a "Životní prostředí a zdraví" (Londýn 1999)

12 Podrobná analýza zkušeností vybraných zemí EU/OECD s posuzováním vlivů regionálních rozvojových koncepcí na ŽP je obsažena v dokumentu "Posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na ŽP ve vybraných zemích EU/OECD", který je samostatnou přílohou této metodiky

13 operační direktiva Světové banky OD 4.01 ve znění pozdějších metodických výkladů

14 Environmental Procedures, EBRD, 1998

Na nejvyšší úrovni je to Amsterdamská smlouva (1997, v platnost vstoupila v r. 1999) doplňující a revidující základní evropský dokument – smlouvu o založení Evropských společenství. Amsterdamská smlouva definuje ve svém čl. 6 povinnost integrace ochrany ŽP do všech rozvojových koncepcí EU. Praktické naplňování tohoto požadavku je průběžně vyhodnocováno v rámci zasedání tzv. Evropské rady - summitů hlav států a vlád členských zemí EU (zejm. Cardiff 1998, Helsinky 1999 a Göteborg 2001).

Integrace hledisek ochrany životního prostředí do sektorových koncepcí je základním požadavkem navrhovaného šestého Akčního programu Evropské unie pro životní prostředí¹⁵ a návrhu Strategie udržitelného rozvoje Evropské unie¹⁶. Oba dokumenty stanovují rámcové cíle ochrany životního prostředí v EU a požadují jejich integraci do rozvojových koncepcí připravovaných Evropskou komisí.

Dne 16. března 2001 bylo ukončeno vyjednávání o Směrnici Rady (EC) a Evropského parlamentu o posuzování vlivů vybraných programů a plánů na životní prostředí¹⁷, která je základní právní normou upravující problematiku SEA v EU a proto je relevantní i pro země, které kandidují na členství v EU. Tato směrnice definuje rámcová pravidla pro zpracování dokumentace o vlivech vybraných plánů a programů na životní prostředí a pro jejich veřejné projednání.

Posuzování vlivů koncepcí na ekologickou stabilitu území je dále vyžadováno článkem 6 Směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť a volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (směrnice o stanovištích), který požaduje posouzení vlivů všech rozvojových koncepcí, které mohou mít závažné vlivy na vybraná chráněná stanoviště.

Posouzení vlivů regionálních rozvojových koncepcí na životní prostředí je zároveň od roku 1992 vyžadováno v rámci operací strukturálních fondů EU. Rámcové požadavky na toto posouzení jsou pro programové období 2000-2006 obsaženy v Nařízení EC č. 1260/1999. V roce 1998 byla Evropskou komisí připravena příručka pro posuzování regionálních rozvojových plánů a programů strukturálních fondů EU z hlediska vlivů na životní prostředí¹⁸.

2.3 Posuzování vlivů rozvojových koncepcí na životní prostředí v ČR

Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí je v české legislativě upraveno § 14 zákona č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění zákona č. 132/2000 Sb. Od 1. ledna 2002 se tento zákon mění v zákon č. 244/1992 Sb.,

¹⁵ *The Sixth Environment Action Programme of the European Community 2001-2010, COM(2001)31*

¹⁶ *A European Union Strategy for Sustainable Development, COM (2001)264*

¹⁷ *společný text Rady a Evropského parlamentu č. C5-0118-2001*

¹⁸ *A Handbook on Environmental Assessment of Regional Development Plans and EU Structural Funds Programmes, DG XI, 1998*

o posuzování vlivů rozvojových koncepcí a programů na životní prostředí, zatímco pro posuzování záměrů (stavby, činnosti a technologie) bude od tohoto data platit nový zákon č. 100/2001 Sb.

Tato právní úprava požaduje, aby koncepce předkládané a schvalované na úrovni ústředních orgánů státní správy v oblasti energetiky, dopravy, zemědělství, nakládání s odpady, těžby a zpracování nerostů, rekreace a turistiky a dále ÚPN VÚC, Plány hlavních povodí ČR a Plány oblastí povodí byly posouzeny na základě následující procedury:

- předkladatel koncepce zpracuje posouzení vlivů koncepce na životní prostředí. Obsah dokumentace o posouzení vlivů koncepce na ŽP je rámcově určen částmi C. III a C. IV. přílohy č. 3 zákona č. 244/1992 Sb.,
- návrh koncepce je společně s dokumentací o vlivech koncepce na životní prostředí zveřejněn a zpřístupněn po dobu 60 dnů k připomínkování,
- předkladatel zašle návrh koncepce zpracovaný s přihlédnutím k případným připomínkám veřejnosti příslušnému orgánu (MŽP), který ke koncepci vydá stanovisko do 30 dnů od obdržení návrhu koncepce,
- stanovisko MŽP je použito jako podklad pro schválení koncepce - bez tohoto stanoviska nelze koncepci schválit.

Výše uvedená procedura se vztahuje na regionální rozvojové koncepce schvalované na úrovni ústředních orgánů státní správy. Jednotlivé rozvojové koncepce předkládané a schvalované na nižší úrovni např. na úrovni krajských orgánů není nutno podle zákona č. 244/1992 Sb. posuzovat, pokud se na jejich základě nepožaduje podpora z předvstupních fondů EU v rámci podpůrných programů (PHARE a SAPARD).

2.4 Relevantní právní předpisy o přístupu k informacím a zapojování veřejnosti v České republice

Zapojování veřejnosti do posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí je velmi úzce provázáno s postupy, které při přípravě koncepcí zajišťují svobodný přístup k informacím a možnost veřejnosti ovlivňovat tvorbu koncepcí.

Na přípravu regionálních rozvojových koncepcí a posuzování jejich vlivů na životní prostředí se v ČR vztahují požadavky zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí.

Pro posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí jsou rovněž relevantní závazky České republiky plynoucí z podpisu Úmluvy EHK OSN o přístupu k informacím, zapojování veřejnosti do rozhodování a přístupu k právní ochraně ve věcech životního prostředí (tzv. Aarhuské úmluvy), která v článku 7 definuje rámcové postupy pro zapojování veřejnosti do přípravy koncepcí a v článku 5 definuje pravidla pro aktivní shromažďování a šíření informací o ŽP (viz Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice – usnesení vlády č. 232/1992).

3 PRINCIPY EFEKTIVNÍHO POSUZOVÁNÍ VLIVŮ REGIONÁLNÍCH ROZVOJOVÝCH KONCEPCÍ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

3.1 Požadavky MŽP

§ 14 zákona č. 244/1992 Sb. požaduje, aby předkladatelé vybraných koncepcí zajistili posouzení vlivů návrhu těchto koncepcí na životní prostředí, projednání návrhu koncepce a jejího posouzení s veřejností a aby MŽP vyhodnotilo kvalitu celého procesu v rámci svého stanoviska ke koncepci.

MŽP při vydávání stanoviska dle zákona č. 244/1992 Sb. hodnotí, zda předkladatel koncepce zajistil:

- popis a hodnocení trendů ve vývoji kvality životního prostředí, které souvisí s dosavadním rozvojem předmětného území/odvětví,
- zohlednění všech klíčových koncepčních cílů ochrany životního prostředí, které jsou definovány ve Státní politice životního prostředí a souvisejících programových dokumentech¹⁹ (toto hodnocení musí být provedeno na základě požadavků na návrh zmírňujících a kompenzačních opatření dle části C. IV. přílohy č. 3 zákona č. 244/1992 Sb.),
- soulad koncepce s limity využití území stanovenými v příslušné územně plánovací dokumentaci (toto hodnocení musí být provedeno na základě požadavků na návrh zmírňujících a kompenzačních opatření dle části C. IV. přílohy č. 3 zákona č. 244/1992 Sb.),
- analýzu specifických vlivů koncepce na životní prostředí (toto hodnocení musí být provedeno přiměřeně dle části C. III. přílohy č. 3 zákona č. 244/1992 Sb.),
- zveřejnění návrhu koncepce a SEA dokumentace, podle systému dohodnutého s MŽP (podle § 14 odst. 3 zákona č. 244/1992 Sb.),
- analýzu všech klíčových připomínek veřejnosti ke koncepci a SEA dokumentaci (musí být provedeno dle požadavků § 14 odst. 4 zákona č. 244/1992 Sb.),
- návrh systému sledování reálných vlivů koncepce na ŽP (musí být provedeno na základě požadavků na návrh zmírňujících a kompenzačních opatření dle části C. IV. přílohy č. 3 zákona č. 244/1992 Sb.).

3.2 Rámcová doporučení pro SEA regionálních rozvojových strategií na ŽP

Posuzování vlivů regionálních rozvojových strategií na životní prostředí zajišťuje soulad koncepce s požadavky na ochranu životního prostředí a umožňuje jejich veřejné připomínkování. Hlavními rysy efektivní SEA procedury jsou: včasnost, integrace do zpracovávání regionální rozvojové koncepce a zajištění připomínkování od veřejnosti.

¹⁹ úkoly plynoucí z usnesení vlády ČR č. 38 z 10. ledna 2001 k aktualizované Státní politice životního prostředí ČR, z usnesení vlády ČR č. 415/1998 ke Státnímu programu ochrany přírody a krajiny a z usnesení vlády č. 810/1998 k Akčnímu plánu zdraví a životního prostředí

Výhody posuzování vlivů na životní prostředí jsou maximalizovány, pokud je prováděno od začátku až do konce přípravy koncepce. Tímto způsobem lze koncepci průběžně optimalizovat a předcházet případným střetům při jejím schvalování. Provázanost posuzování se zpracováním koncepce je velmi důležitá, neboť umožňuje:

- průběžně analyzovat podkladové materiály pro přípravu koncepce a doplňovat hlediska ochrany ŽP, která by měla být zohledněna v návrzích pracovních verzí koncepce,
- průběžně podávat návrhy na optimalizaci jednotlivých variant koncepce z hlediska vlivů na ŽP,
- minimalizovat časové nároky na přípravu dokumentace o vlivech koncepce na ŽP,
- minimalizovat ztráty a množství práce plynoucí z nekoordinovaného postupu.

V této souvislosti je nutno zdůraznit, že posouzení vlivů na životní prostředí lze provést i "ex-post" - po zpracování koncepce. Tento postup však klade na zpracovatele koncepce výrazně vyšší nároky, neboť téměř vždy vzniká potřeba dodatečných úprav koncepce, prodloužení celkové doby pro přípravu koncepce apod. Dosavadní zkušenosti z ČR a členských zemí EU prokazují, že posouzení vlivů koncepce na životní prostředí až po zpracování koncepce je výrazně náročnější proces.

Potřeba úzké spolupráce zpracovatele koncepce se zpracovateli SEA je zdůrazněna i v metodických doporučeních Evropské komise pro plány a programové dokumenty strukturálních fondů 2000-2006.²⁰ Zásady pro efektivní posouzení vlivů koncepce na životní prostředí lze definovat takto:

- obsah a rozsah posouzení přiměřeně odpovídá rozsahu koncepce a požadavkům zákona č. 244/1992 Sb.,
- zpracování SEA dokumentace probíhá současně se zpracováním koncepce,
- zpracovatel SEA dokumentace má jasně vymezené postavení,
- předkladatel koncepce zajistí průběžný přístup k informacím a zapojení veřejnosti,
- MŽP zajišťuje průběžný obsahový a procedurální dozor,
- poznatky z posouzení koncepce a sledování jejích reálných vlivů na ŽP jsou využity při aktualizaci a rozpracování koncepce.

3.3 Rozsah a obsah SEA přiměřeně odpovídá rozsahu a obsahu koncepce a požadavkům zákona č. 244/1992 Sb.

Posouzení vlivů regionálních rozvojových koncepcí na životní prostředí je předurčeno jejich rozsahem a obsahem. Obsah regionálních rozvojových koncepcí je rámcově určen zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Zákon vyžaduje, aby předmětné koncepce rámcově:

- popsaly a vyhodnotily dosavadní stav předmětného území/odvětví, zejména s ohledem na jeho slabé a silné stránky,
- stanovily strategické cíle pro předmětné území/odvětví,

²⁰ *Vademecum on Plans and Programming Documents for Structural Funds 2000-2006, DG XVI, 1999*

- vymezily území a oblasti, jež potřebují zvýšenou pozornost orgánů veřejné správy,
- doporučily (ve vybraných případech) soubor opatření a aktivit, která by měla být realizována příslušnými orgány veřejné správy v rámci jejich působnosti,
- navrhly postup sledování praktické realizace koncepce (formou implementačního plánu koncepce nebo usnesení, které doprovází přijmutí koncepce).

Na základě výše uvedeného obsahu lze pro regionální rozvojové koncepce stanovit rámcový rozsah a obsah SEA dokumentace, který přiměřeně odpovídá požadavkům přílohy 3, části C. III a C. IV zákona č. 244/1992 Sb. SEA dokumentace by měla popsat:

- kvalitu popisu a hodnocení trendů ve vývoji kvality životního prostředí, které souvisí s dosavadním rozvojem předmětného území/odvětví,
- zapracování cílů ochrany ŽP pro předmětné území/odvětví²¹ do návrhu strategických cílů koncepce,
- soulad navrhovaných opatření s cíli ochrany ŽP pro předmětné území/odvětví a s limity pro využívání území, které byly stanoveny v schválené územně plánovací dokumentaci pro dané území,
- vlivy navrhovaných specifických aktivit (pokud jsou v koncepci doporučovány) na ŽP dle požadavků přílohy č. 3, části C. III zákona č. 244/1992 Sb.,
- návrh systému pro implementaci koncepce a sledování jejích reálných vlivů na ŽP (monitoring) po dobu její realizace.

Posouzení koncepce z hlediska vlivů na ŽP může navrhopvat dílčí varianty a úpravy předkládané koncepce, které jsou vhodné z hlediska jejich vlivů na ŽP – doporučení vzešlá z posouzení však musí respektovat zadání koncepce, které stanovuje její účel a předkládaný rozsah.

3.4 SEA probíhá současně se zpracováním koncepce

Posouzení vlivů koncepce podává jejímu předkladateli informace o možných dopadech koncepce na ŽP a o možnostech její optimalizace. Tyto informace lze předkladateli koncepce poskytovat ve všech klíčových fázích přípravy koncepce – od počátku její přípravy do doby jejího předložení MŽP k vydání stanoviska dle § 14 zákona č. 244/1992 Sb. Zpracování SEA by proto mělo být interaktivním procesem, který poskytuje předkladateli koncepce následující informace:

- posouzení kvality popisu a hodnocení trendů ve vývoji životního prostředí, které souvisí s dosavadním rozvojem předmětného území/odvětví,
- posouzení zda byly zapracovány cíle ochrany ŽP do strategických cílů pro předmětné území/odvětví,

²¹ viz aktualizovaná Státní politika životního prostředí České republiky a související koncepční a programové dokumenty

- posouzení souladu strategických řešení problémů předmětného území/odvětví s cíli ochrany ŽP a s limity pro využívání území, které byly stanoveny ve schválené územně plánovací dokumentaci pro dané území,
- posouzení vlivů specifických aktivit a projektů (pokud jsou v koncepci doporučovány) na ŽP dle požadavků přílohy č. 3, části C. III zákona č. 244/1992 Sb.,
- posouzení systému sledování reálných vlivů koncepce a návrh pro zajištění její ekologicky šetrné realizace.

3.5 Postavení zpracovatele SEA

Pro efektivní posouzení koncepce je nutno jasně definovat postavení zpracovatele SEA v rámci celého zpracování koncepce a jejího veřejného projednávání. Základní pravidla pro výběr a vymezení postavení zpracovatele SEA jsou:

- Výběr vhodného zpracovatele SEA: na základě praktických zkušeností v ČR i zahraničí se jeví jako výhodné, pokud je SEA připraveno odborným týmem, v němž jsou zastoupeni specialisté na různé oblasti ŽP a jehož členové reprezentují široké spektrum názorů na míru a způsob ochrany ŽP. Vedoucí týmu nebo alespoň jeden jeho člen musí mít osvědčení o odborné způsobilosti k posuzování vlivů na ŽP dle zákona č. 244/1992 Sb.
- Účast zpracovatele SEA při přípravě koncepce: V rámci posouzení vlivů na ŽP může dojít k tomu, že zpracovatel koncepce a zpracovatel SEA mají odlišný názor na dopady koncepce na ŽP a na možnosti její optimalizace z hlediska ŽP, včetně názorů na případné zpracování variant. Základním principem pro spolupráci zpracovatele koncepce a zpracovatele SEA je **dobrovolnost** využití připomínek podávaných v rámci procesu SEA. Za využití nebo zamítnutí doporučení od zpracovatele SEA nese odpovědnost zpracovatel koncepce (zamítnutá doporučení musí být zdůvodněna). Všechny závažné připomínky zpracovatele SEA, které nebyly zohledněny v rámci přípravy koncepce budou popsány v SEA dokumentaci.
- Zajištění toků informací: V praxi se osvědčila účast zpracovatele SEA (jako pozorovatele) při práci zpracovatele koncepce. Tento postup usnadňuje přístup zpracovatele SEA k informacím a argumentům, které jsou využívány při přípravě koncepce. Účast zpracovatele SEA zároveň umožňuje průběžné předávání a zdůvodňování připomínek z procesu SEA.

3.6 Zajištění průběžného přístupu k informacím a zapojení veřejnosti

Zákon č. 244/1992 Sb. požaduje, aby byl návrh koncepce společně se SEA dokumentací zveřejněn a zpřístupněn pro podávání připomínek.

Zveřejnění koncepce a SEA dokumentace probíhá na základě zákona č. 244/1992 Sb. po dobu 60 dnů před jejím předáním MŽP k vydání stanoviska. K těmto požadavkům je však nutno přiřadit požadavky zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí.

Stávající praxe v ČR i EU prokazuje, že zapojení veřejnosti do posuzování vlivů koncepcí na ŽP **nelze oddělit** od zapojení veřejnosti do přípravy koncepce. Z procedurálních i praktických (finančních, časových) hledisek je proto výhodné, aby existoval jeden systém pro komunikaci s veřejností v rámci přípravy koncepce i jejího posuzování z hlediska vlivů na ŽP.

Na základě praktických zkušeností proto lze doporučit ustanovení jednotného systému zapojení veřejnosti do přípravy koncepce a jejího posuzování, který se skládá ze zajištění:

- přístupu veřejnosti k informacím (dle zákonů č. 106/1999 Sb. a 123/1998 Sb.),
- aktivního informování (dle požadavků zákona č. 244/1992 Sb. a rámcových požadavků Aarhuské úmluvy),
- konzultací s občany (dle požadavků zákona č. 244/1992 Sb. a rámcových požadavků Aarhuské úmluvy) a informování o tom, jak bylo naloženo s připomínkami a námitkami veřejnosti.

Podrobné pokyny pro návrh systému zapojení veřejnosti jsou obsaženy v příloze č. 2 této metodiky.

3.7 Poznatky z posouzení koncepce a sledování jejích reálných vlivů na ŽP jsou využity při aktualizaci a rozpracování koncepce

Příloha č. 3, část C. IV. zákona č. 244/1992 Sb. požaduje návrh systému na sledování a posuzování skutečných dopadů realizace koncepce. Návrh tohoto systému musí respektovat skutečnost, že plánování a programování regionálního rozvoje je postupným procesem, který je postaven na zpracování a schválení koncepce, výběru projektů a programů pro jejich realizaci, sledování jejích reálných dopadů, zajištění její periodické aktualizace nebo nového plánovacího cyklu.

Na základě požadavků zákona č. 244/1992 Sb. by posuzování vlivů koncepce na ŽP mělo být nedílnou součástí všech fází tohoto plánovacího procesu. Postup realizace koncepce by proto měl být sledován ve stanovených oblastech, které zahrnují mj.:

- ukazatele charakterizující plnění cílů ochrany ŽP v průběhu realizace koncepce,
- zásady pro posuzování vlivů na ŽP u jednotlivých projektů a programů pro realizaci koncepce a
- ukazatele jednotlivých dílčích dopadů realizace koncepce na ŽP.

Výsledky tohoto sledování je nutno použít při aktualizaci koncepce a jejím opětovném posouzení z hlediska vlivů na ŽP, popř. i při přípravě a posuzování navazujících či nových programových dokumentů. SEA, sledování reálných vlivů koncepce, posuzování vlivů navazujících nebo nových programových dokumentů na ŽP a aktualizaci koncepce mohou provádět různé týmy a různí mohou být i předkladatelé. Při každém posouzení vlivů koncepce na ŽP je proto nutno cíleně zkoumat výsledky posouzení vlivů předchozích či navazujících koncepcí a výsledky ze sledování jejich reálných vlivů na ŽP.

3.8 Obsahový a procedurální dozor MŽP

Procedurálním a obsahovým garantem posuzování vlivů koncepcí dle zákona č. 244/1992 Sb. je MŽP, které:

- stanovuje povinnost posuzování,
- hodnotí plnění procesních požadavků a kvalitu SEA dokumentace,
- stanovuje, po dohodě s předkladatelem koncepce, způsob zapojení veřejnosti.

Z výše uvedeného plyne, že MŽP by mělo být konzultováno jak při přípravě posouzení koncepcí, které jsou posuzovány ze zákona, tak při přípravě koncepcí, které jsou posuzovány na základě dobrovolného rozhodnutí předkladatele koncepce. Tato konzultace může výrazně zefektivnit zajištění posouzení vlivů koncepce na ŽP.

3.9 Poznatky z posouzení koncepce a sledování jejích reálných vlivů na ŽP jsou využity při aktualizaci a rozpracování koncepce

Příloha č. 3, část C. IV. zákona č. 244/1992 Sb. požaduje návrh systému na sledování a posuzování skutečných dopadů realizace koncepce. Návrh tohoto systému musí respektovat skutečnost, že plánování a programování regionálního rozvoje je postupným procesem, který je postaven na zpracování a schválení koncepce, výběru projektů a programů pro jejich realizaci, sledování jejích reálných dopadů, zajištění její periodické aktualizace nebo nového plánovacího cyklu.

Na základě požadavků zákona č. 244/1992 Sb. by posuzování vlivů koncepce na ŽP mělo být nedílnou součástí všech fází tohoto plánovacího procesu. Postup realizace koncepce by proto měl být sledován ve stanovených oblastech, které zahrnují mj.:

- ukazatele charakterizující plnění cílů ochrany ŽP v průběhu realizace koncepce,
- zásady pro posuzování vlivů na ŽP u jednotlivých projektů a programů pro realizaci koncepce a
- ukazatele jednotlivých dílčích dopadů realizace koncepce na ŽP.

Výsledky tohoto sledování je nutno použít při aktualizaci koncepce a jejím opětovném posouzení z hlediska vlivů na ŽP, popř. i při přípravě a posuzování navazujících či nových programových dokumentů. SEA, sledování reálných vlivů koncepce, posuzování vlivů navazujících nebo nových programových dokumentů na ŽP a aktualizaci koncepce mohou provádět různé týmy a různí mohou být i předkladatelé. Při každém posouzení vlivů koncepce na ŽP je proto nutno cíleně zkoumat výsledky posouzení vlivů předchozích či navazujících koncepcí a výsledky ze sledování jejích reálných vlivů na ŽP.

4 OBVYKLÉ POSTUPOVÉ KROKY POSUZOVÁNÍ VLVŮ REGIONÁLNÍCH ROZVOJOVÝCH KONCEPCÍ NA ŽP

Postupové kroky **efektivního** posouzení vlivů regionálních rozvojových koncepcí na ŽP navržené v této kapitole se vztahují na následující programové dokumenty:

- strategii regionálního rozvoje, připravovanou dle § 5 zákona č. 248/2000 Sb. a státní program regionálního rozvoje, připravovaný dle § 6 zákona č. 248/2000 Sb. a
- programové dokumenty pro využívání strukturálních fondů EU v České republice, připravované dle Nařízení EC č. 1260/99, návazných metodických doporučení Evropské komise a § 15-18 zákona č. 248/2000 Sb.

Jednotlivé kroky jsou navrženy tak, aby respektovaly rámcové kroky přípravy těchto koncepcí. V této souvislosti je nutno zdůraznit, že posouzení vlivů na životní prostředí a veřejné projednání těchto koncepcí je přípustné provést až v závěrečných fázích jejich zpracování - tento postup však klade na zpracovatele koncepce výrazně vyšší nároky, neboť téměř vždy vzniká potřeba dodatečných úprav koncepce, prodloužení celkové doby pro přípravu koncepce, apod.

Postup. krok	Rámcové kroky přípravy koncepce	Postupové kroky SEA	Komunikace s veřejností
č. 1	Rozhodnutí o zpracování koncepce	Rozhodnutí o posouzení vlivů koncepce na ŽP	Zveřejnění informací o zahájení zpracování a o posuzování koncepce
č. 2	Sestavení týmu a zahájení prací	Výběr zpracovatele SEA a stanovení podrobného postupu SEA	Úvodní seminář pro veřejnost.
č. 3	Analýza vývoje předmětného území/odvětví	Posouzení analýzy stavu a vývoje předmětného území/odvětví	Zveřejnění a připomínkování
č. 4	Návrh strategických cílů koncepce pro předmětné území/odvětví	Stanovení cílů ochrany ŽP a posouzení návrhu strategických cílů pro předmětné území/odvětví	Zveřejnění a podrobné konzultace s veřejností
č. 5	Návrh opatření pro předmětné území/odvětví	Průběžné posuzování navrhovaných opatření koncepce	Zveřejnění a připomínkování návrhů
č. 6	Návrh specifických aktivit pro předmětné území/odvětví	Průběžné posuzování specifických aktivit, pokud jsou navrhovány	Zveřejnění a připomínkování návrhů
č. 7	Návrh implementace koncepce a systému pro hodnocení reálných vlivů koncepce	Posouzení navrhovaného systému pro implementaci koncepce a sledování jejích reálných vlivů	Zveřejnění a připomínkování návrhů
č. 8	Zpracování výsledného návrhu koncepce	Zpracování SEA dokumentace	Oficiální zveřejnění a projednání návrhu

		koncepce a SEA dokumentace
č. 9	Předání zpracovaných dokumentů zadavateli	Předání SEA dokumentace předkladateli koncepce
	Implementace koncepce a sledování jejích reálných vlivů	Sledování reálných vlivů koncepce na ŽP
		Uložení a zpřístupnění výsledného návrhu koncepce a SEA dokumentace
		Zveřejnění průběžných hodnocení reálných vlivů dopadů koncepce a jejich případné projednání

Postupový krok č. 1: Rozhodnutí o posouzení vlivů koncepce na ŽP

Krok přípravy koncepce	Rozhodnutí o zpracování koncepce.
Závazné pokyny	Předkladatel koncepce zajistí povinné posouzení vlivů na ŽP u: • Strategie regionálního rozvoje ČR (připravované dle § 5 zákona č. 248/2000 Sb.), • Státního programu regionálního rozvoje (připravované dle § 6 zákona č. 248/2000 Sb.) a • programových dokumentů pro využívání strukturálních fondů EU v České republice (připravované dle Nařízení EC č. 1260/99 a § 15-18 zákona č. 248/2000 Sb.). V případě nejasností se předkladatel koncepce obrátí na MŽP, které rozhodne o tom, zda je nutno provést posouzení vlivů koncepce na ŽP. ⁽¹⁾
Doprovodná doporučení	Předkladatel programů územního rozvoje kraje (dle § 9 zákona č. 248/2000 Sb.), ostatních programových dokumentů krajů připravovaných dle § 35, odst. c) zákona č. 129/2000 Sb. a popř. dalších rozvojových dokumentů může dobrovolně posoudit vlivy těchto programových dokumentů na ŽP. ⁽²⁾ Předkladatel koncepce se může obrátit na MŽP se žádostí o předběžné: • připomínky k zadání koncepce z hlediska posuzování vlivů na ŽP, • rámcové zadání pro zpracovatele SEA dokumentace a • určení dotčené a zainteresované veřejnosti, která může být konzultována při přípravě zadání koncepce (MŽP vede na svých www stránkách seznam nestátních neziskových organizací, u nichž lze předpokládat zvýšený zájem o posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí). Tento seznam může být využit jako jeden z možných podkladů pro kontaktování dotčené a zainteresované veřejnosti.
Vysvětlení	⁽¹⁾ MŽP je obsahovým a procedurálním garantem posuzování vlivů koncepcí dle zákona č. 244/1992 Sb. Konzultace s MŽP může výrazně zefektivnit posuzování vlivů koncepce na ŽP. ⁽²⁾ Příklad tohoto dobrovolného posouzení je uveden v příloze č. 4, který popisuje SEA návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje.

Postupový krok č.2: Výběr zpracovatele SEA a stanovení podrobného postupu SEA

Krok přípravy koncepce	Sestavení týmu a zahájení prací, určení zpracovatele koncepce a zpracovatele SEA a stanovení podrobného postupu: zpracování koncepce, posouzení jejich vlivů na ŽP a veřejného projednání.
Závazné pokyny	Předkladatel koncepce určí zpracovatele SEA s přihlédnutím k doporučení v kapitole 3. 5. Předkladatel koncepce zajistí, aby zpracovatel SEA: • měl přístup k informacím, • měl přístup ke všem připomínkám, • mohl podávat doporučení zpracovateli koncepce. Předkladatel koncepce a zpracovatel SEA dohodnou s MŽP systém zveřejnění a projednání koncepce a SEA dokumentace. Systém zveřejnění a projednání respektuje požadavky § 14 zákona č. 244/1992 Sb. a vyhovuje požadavkům zákona č. 106/1999 Sb. a zákona č. 123/1998 Sb.
Doprovodná doporučení	Předkladatel koncepce, zpracovatel SEA a MŽP mohou stanovit podrobný systém zveřejnění a projednání koncepce a SEA dokumentace na základě doporučení v příloze č. 2 této metodiky. ⁽³⁾ Předkladatel koncepce a zpracovatel SEA mohou uspořádat úvodní seminář pro veřejnost, na němž lze získat podněty veřejnosti k návrhu zadání koncepce, zadání SEA a komunikačního systému.
Vysvětlení	⁽³⁾ <i>Stávající praxe posuzování vlivů na ŽP v ČR i EU prokazuje, že zapojení veřejnosti do posuzování vlivů koncepcí na ŽP není vhodné oddělovat od zapojení veřejnosti do přípravy koncepce. Z procedurálních i praktických (finančních, časových) hledisek je proto výhodné, aby existoval jeden systém pro komunikaci s veřejností v rámci přípravy koncepce i jejího posuzování z hlediska vlivů na ŽP.</i>

Postupový krok č. 3: Posouzení analýzy stavu a vývoje předmětného území/odvětví

Krok přípravy koncepce	Zpracování analytické části koncepce, která popisuje a hodnotí dosavadní stav předmětného území/odvětví a charakterizuje jeho slabé a silné stránky, možnosti a ohrožení (SWOT analýza).
Závazné pokyny	Zpracovatel SEA posoudí kvalitu analýzy stavu a vývoje předmětného území/odvětví z hlediska životního prostředí.⁽⁴⁾ Při této analýze se zpracovatel SEA zaměří zejména na: • analýzu stavu a vývoje ŽP v předmětném území/odvětví, která zahrnuje i posouzení ekologické stability dotčeného území, a • analýzu hlavních výhledových problémů ŽP v předmětném území/odvětví s důrazem na hlavní rozvojové trendy - výstižnost popisu silných a slabých stránek, příležitostí a ohrožení z hlediska stavu ŽP. Zpracovatel SEA předá zpracovateli koncepce výsledky tohoto posouzení a odpovídající doporučení. Doporučení, jež nejsou zohledněna v návrhu koncepce, jsou popsána v SEA dokumentaci jako podkladová informace pro schvalující orgán.
Doprovodná doporučení	Výsledky tohoto posouzení jsou zdokumentovány a zveřejněny pomocí systému komunikace s veřejností (viz postupový krok č. 2). Zpracovatel SEA dokumentace zajistí zapracování veškerých došlých připomínek do podkladových materiálů pro posouzení vlivů koncepce na ŽP.
Vysvětlení	⁽⁴⁾ <i>Posouzení kvality stavu a vývoje předmětného území/odvětví z hlediska životního prostředí (s důrazem na hlavní vývojové trendy a očekávané problémy) je základním východiskem pro zpracování SEA dokumentace.</i>

Postupový krok č. 4: Stanovení cílů ochrany ŽP a posouzení návrhu strategických cílů pro předmětné území/odvětví

Krok přípravy koncepce	Návrh strategických cílů koncepce pro předmětné území/odvětví.
Závazné pokyny	Zpracovatel SEA stanoví – pro potřeby posouzení - cíle ochrany ŽP pro dané území/odvětví. Cíle ochrany ŽP lze stanovit pro celé předmětné území nebo jednotlivá odvětví, která budou v rámci koncepce rozpracovány. Zpracovatel SEA posoudí míru zohlednění cílů ochrany ŽP pro dané území/odvětví v návrhu strategických cílů koncepce. ⁽⁷⁾ Zpracovatel SEA předá zpracovateli koncepce výsledky tohoto posouzení a odpovídající doporučení. Doporučení zpracovatele SEA mohou zahrnovat i dílčí variantní řešení koncepce, pokud je jejich zpracování účelné. Doporučení, jež nejsou zohledněna v návrhu koncepce, jsou popsána v SEA dokumentaci jako podkladová informace o dalším postupu pro předkladatele koncepce a schvalující orgán.
Doprovodná doporučení	Cíle ochrany ŽP mohou mít podobu obecných cílů, které popisují žádoucí trendy ochrany ŽP, nebo konkrétních cílů, které podrobně specifikují žádoucí stav životního prostředí v jasně určeném časovém horizontu pro který je posuzovaná koncepce připravována (viz. příloha č. 1). Zpracovatel SEA může při stanovování cílů ochrany ŽP pro předmětné území/odvětví využít zejména: • stávající a připravované zákony v oblasti ŽP, • Státní politiku ŽP a související dokumenty (např. Státní program ochrany přírody a krajiny, Akční plán zdraví a životního prostředí České republiky, Národní program přípravy ČR na přijetí do EU - kapitola životní prostředí, programy zlepšení kvality ovzduší a závazné limitní hodnoty kvality ovzduší dle zákona o ovzduší, strategie udržitelného rozvoje, pokud jsou pro dané území/odvětví zpracovány a limity dle zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., apod.), • hodnocení stavu ŽP a jeho očekávaného vývoje v daném území a jeho očekávaných vývojových trendů (viz postupový krok č. 3) • limity pro využívání území, které byly stanoveny ve schválené územně plánovací dokumentaci pro dané území, • výstupy předchozích a souvisejících SEA a analýz jejich reálných vlivů na ŽP. Výsledky tohoto posouzení jsou zdokumentovány a zveřejněny pomocí systému komunikace s veřejností (viz postupový krok č. 2). Zpracovatel SEA zajistí zapracování veškerých došlých připomínek do podkladových materiálů pro posouzení vlivů koncepce na ŽP.
Vysvětlení	⁽⁷⁾ Tento požadavek vyplývá z usnesení vlády ČR č. 38 z 10.ledna 2001 k aktualizované Státní politice životního prostředí ČR

Postupový krok č. 5: Průběžné posuzování navrhovaných opatření koncepce

Krok přípravy koncepce Návrh opatření pro předmětné území/odvětví.

Závazné pokyny Zpracovatel SEA dokumentace posoudí navrhovaná opatření z hlediska jejich souladu s cíli ochrany ŽP pro předmětné území/odvětví a s limity pro využívání území, které byly stanoveny ve schválené územně plánovací dokumentaci pro dané území.

Zpracovatel SEA předá zpracovateli koncepce výsledky tohoto posouzení a odpovídající doporučení. Doporučení zpracovatele SEA mohou zahrnovat i dílčí variantní řešení koncepce, pokud je jejich zpracování účelné. Doporučení, jež nejsou zohledněna v návrhu koncepce, jsou popsána v SEA dokumentaci.

Doprovodná doporučení

Zpracovatel SEA by měl připravit toto hodnocení na základě kolektivní práce řešitelského týmu. Pro přípravu jednotlivých doporučení lze efektivně využít tabulek, které zvyšují přehlednost hodnocení (viz. příloha č. 3 této metodiky). Pro vlastní vyplňování tabulek mohou být použity různé symboly či slovní hodnocení – s postupem rozpracovanosti koncepce se zvyšuje podrobnost hodnocení (např. kvantifikované prognózy).

Výsledky tohoto posouzení jsou zdokumentovány a zveřejněny pomocí systému komunikace s veřejností (viz postupový krok č. 2). Zpracovatel SEA zajistí zapracování veškerých došlých připomínek do podkladových materiálů pro posouzení vlivů koncepce na ŽP.

Vysvětlení

Předběžné posouzení vlivů koncepce je nutno provést pomocí posouzení shody mezi navrženou koncepcí a cíli ochrany ŽP v předmětném území/odvětví. Hodnocení předběžných verzí koncepce se proto opírá – do doby než lze jasně definovat územní průměty jednotlivých aktivit a projektů - o hodnocení navrhovaných opatření z hlediska plnění cílů ochrany ŽP pro předmětné území/odvětví (viz postupový krok č. 4).

Toto hodnocení umožňuje průběžně analyzovat rámcový soulad pracovních verzí koncepce s koncepčními požadavky na ochranu ŽP. Výsledky hodnocení každé verze koncepce by měly být zaznamenány. V rámci těchto popsaných posouzení lze průběžně doporučovat podmínky pro další rozpracování koncepce a také zmírňující a kompenzační opatření, která lze v podstatě navrhnout jako doporučení přeformulování dané verze koncepce.

Postupový krok č. 6: Průběžné posuzování specifických aktivit, pokud jsou navrhovány

Krok přípravy koncepce	Návrh specifických aktivit pro předmětné území/odvětví. (Tento krok je prováděn pouze, pokud koncepce navrhuje specifické aktivity – projekty a činnosti s jasnými územními průměty)
Závazné pokyny	Zpracovatel SEA posoudí vlivy navrhovaných specifických aktivit dle přílohy č. 3, části C. III zákona č. 244/1992 Sb., které zahrnují vlivy přímé, nepřímé, sekundární, kumulativní, synergické, krátkodobé, dočasné, dlouhodobé a permanentní: A. vlivy na obyvatelstvo (zdravotní rizika, sociální důsledky, ekonomické důsledky, narušení faktorů pohody, atd.), B. vlivy na ekosystémy, jejich složky a funkce (vlivy na ovzduší a klima, vodu, půdu, území a horninové prostředí, flóru a faunu, ekosystémy), C. vlivy na antropogenní systém, jejich složky a funkce (vlivy na budovy, architektonické a archeologické památky a jiné lidské výtvořky, kulturní hodnoty nehmotné povahy – např. místní tradice apod., geologické a paleontologické památky), D. vlivy na strukturu a funkční využití území (vlivy na dopravu, rozvoj infrastruktury, estetické kvality území a rekreační využití krajiny), E. ostatní vlivy (biologické vlivy, vlivy hluku a záření, jiné ekologické vlivy), F. velkoplošné vlivy v krajině (vhodnost lokalizace z hlediska ekologické únosnosti území, současný a potenciální výsledný stav ekologické zátěže území – souhrnné působení všech prostorových jevů a faktorů). Zpracovatel SEA předá zpracovateli koncepce výsledky tohoto posouzení a odpovídající doporučení. Doporučení zpracovatele SEA mohou zahrnovat i dílčí variantní řešení aktivit, pokud je jejich zpracování účelné. Doporučení, jež nejsou zohledněna v návrhu koncepce, jsou popsána v SEA dokumentaci.
Doprovodná doporučení	Výsledky tohoto posouzení jsou zdokumentovány a zveřejněny pomocí systému komunikace s veřejností (viz postupový krok č. 2). Zpracovatel SEA zajistí zpracování všech došlých připomínek do podkladových materiálů pro posouzení vlivů koncepce na ŽP.
Vysvětlení	<i>S postupem zpracování koncepce dochází ke konkretizaci jejích územních průmětů a lze snadněji přistoupit k podrobnému posouzení územních vlivů koncepce dle přílohy č. 3, části C. III zákona č. 244/1992 Sb. Míra konkrétnosti hodnocení bude přímo závislá na míře konkrétnosti posuzované koncepce a na zkušenostech týmu posuzovatelů. Nejnížší míra konkrétnosti hodnocení bude u obecně definovaných záměrů s neurčeným územním průmětem např. záměr "podporovat rozvoj průmyslových</i>

zón”. Zbývá jen možnost vyjmenovat potenciální negativní vlivy výstavby a provozu průmyslových objektů v obecné rovině. Naopak nejvyšší míra konkrétnosti hodnocení může být u jednoznačně definovaných záměrů s určeným územním průmětem (např. záměr ”využít letiště v Plané pro smíšený provoz”). Zde lze na základě konkrétních znalostí o záměru a území vlivy na životní prostředí vyhodnotit semi-kvantitativně (viz příklady v příloze č. 3). Zde by měla míra konkrétnosti SEA končit. Kvantitativní hodnocení vlivů (např. vyčíslení záborů půdy, stanovení emisí znečišťujících látek do ovzduší, stanovení hlukové zátěže atd.) by mělo proběhnout až při projektové EIA.

Postupový krok č. 7: Posouzení navrhovaného systému pro implementaci koncepce a sledování jejích reálných vlivů

Krok přípravy koncepce	Návrh postupu implementace koncepce, zajištění (institucionální, finanční a právní) její realizace a systému pro hodnocení reálných vlivů koncepce. Tento krok je prováděn v rámci návrhu implementačního plánu koncepce nebo návrhu usnesení k přijmutí koncepce.
Závazné pokyny	Zpracovatel SEA posoudí navržený systém pro implementaci koncepce a sledování jejích reálných vlivů na ŽP. Zpracovatel SEA předá zpracovateli koncepce výsledky tohoto posouzení a odpovídající doporučení. Doporučení zpracovatele SEA mohou zahrnovat i dílčí variantní řešení, pokud je jejich zpracování účelné. Doporučení, jež nejsou zohledněna v návrhu koncepce, jsou popsána v SEA dokumentaci.
Doprovodná doporučení	Zpracovatel SEA by měl toto posouzení zaměřit na: • stanovení monitorovacích ukazatelů (viz příloha č. 5), • způsob sledování reálných vlivů koncepce na ŽP (zdroje, pořizování a shromažďování dat, průběžné vyhodnocování) a zveřejňování pravidelných (např. ročních) zpráv o výsledcích tohoto sledování, • návrh institucionálního a finančního zabezpečení tohoto sledování a • úkoly pro změnu limitů pro využívání území v schválené územně plánovací dokumentaci pro dané území. Výsledky tohoto posouzení jsou zdokumentovány a zveřejněny pomocí systému komunikace s veřejností (viz postupový krok č. 2). Zpracovatel SEA zajistí zapracování došlých připomínek do podkladových materiálů pro posouzení vlivů koncepce na ŽP.
Vysvětlení	<i>Základní součástí SEA by měl být návrh systému pro sledování reálných dopadů koncepce a pro zajištění ekologicky šetrné realizace koncepce (systém ekologického řízení). Tento systém by měl při realizaci koncepce zajistit:</i> • <i>uskutečnění všech dohodnutých ekologických opatření při realizaci koncepce a</i>

- sledování skutečných dopadů koncepce na životní prostředí.

Posuzování vlivů koncepce na životní prostředí by mělo zajistit, aby se součástí implementačního plánu stalo i určení zodpovědných institucí pro sledování environmentálních dopadů koncepce. Tento systém zároveň musí umožnit sledování pozitivních i negativních vlivů realizace koncepce pro účely jejího vyhodnocování, aktualizaci a další rozpracování (např. v rámci průběžného hodnocení či ex-post hodnocení).

Součástí systému sledování reálných dopadů koncepce by měly být i postupy ekologického hodnocení projektů/programů pro implementaci koncepce. Tento systém by měl mít jasnou vazbu na navazující SEA (u programových dokumentů) či EIA (u projektů) nebo navazujícího koncepčního cyklu.

Výstupy ze sledování reálných vlivů koncepce a připomínky veřejnosti by měly být řádně uloženy a zpřístupněny veřejnosti, neboť podávají cenné informace pro zpracování a posuzování navazujících nebo souvisejících koncepcí.

Postupový krok č. 8: Zpracování SEA dokumentace

Krok přípravy koncepce

Zpracování výsledného návrhu koncepce.

Závazné pokyny

Zpracovatel SEA zpracuje SEA dokumentaci, která obsahuje posouzení:

- popisu a hodnocení trendů ve vývoji kvality životního prostředí, které souvisí s dosavadním rozvojem předmětného území/odvětví,
- zohlednění cílů ochrany ŽP pro předmětné území/odvětví²² v návrhu strategických cílů koncepce,
- souladu navrhovaných opatření s cíli ochrany ŽP pro předmětné území/odvětví a s limity pro využívání území v předmětné územně plánovací dokumentaci,
- vlivů navrhovaných specifických aktivit (pokud jsou v koncepci navrhovány) na ŽP dle požadavků přílohy č. 3, části CIII zákona č. 244/1992 Sb.,
- návrhu systému pro implementaci koncepce a sledování jejích reálných vlivů na ŽP.

SEA dokumentace podává celkové hodnocení koncepce z hlediska vlivů na ŽP a shrnutí všech doporučení, která byla zpracovatelem SEA předána zpracovateli koncepce a nebyla zohledněna v návrhu koncepce. Přílohy SEA dokumentace obsahují i dílčí hodnocení koncepce (viz obvyklé postupové kroky č. 3 až č. 7) a připomínkový list s analýzou došlých připomínek od veřejnosti.

Zpracovatel SEA předá SEA dokumentaci překladateli koncepce, který

²² viz. Státní politika životního prostředí České republiky a související koncepční a programové dokumenty

zajistí její zveřejnění pomocí dohodnutého systému komunikace s veřejností (viz postupový krok č. 2). V případě, že zveřejnění návrhu koncepce a SEA dokumentace probíhalo dle navrženého systému již v postupových krocích 3 - 7, lze lhůtu pro zveřejnění a projednání SEA dokumentace zkrátit.

Předkladatel koncepce zajistí analýzu všech došlých připomínek, která je připojena – formou připomínkového listu - k návrhu koncepce.

Doprovodná doporučení

Důležitým prvkem zpracování SEA dokumentace je zajištění srozumitelnosti i pro laickou veřejnost. Dokumentace musí obsahovat shrnutí netechnického charakteru a jejím zpracovatelům je doporučeno v rámci úvodních informací vysvětlit čtenářům způsob přípravy dokumentace a postup orientace v hodnotících tabulkách, mapových pokladech, grafech (pokud byly použity).

Vysvětlení

Cílem SEA je průběžně podávat doporučení zpracovatelům koncepce, tak aby se připravovaná koncepce stala "ekologicky prospěšnou a bezproblémovou". Hlavní závěry SEA by měly být popsány v SEA dokumentaci.

SEA dokumentace je připravena dle formálních požadavků přílohy č. 3, části C. III a IV zákona č. 244/1992 Sb. Dokumentace by měla shrnout jednotlivá hodnocení a zdůraznit ta doporučení, která nebyla zohledněna v návrhu koncepce. SEA dokumentace zároveň musí specifikovat opatření k prevenci, eliminaci, minimalizaci, popřípadě kompenzaci účinků na prostředí (např. územně plánovací opatření, technická opatření, kompenzační opatření a jiná opatření) a popsat systém pro zajištění ekologicky šetrné realizace koncepce.

Postupový krok č. 9 : Předání SEA dokumentace předkladateli koncepce

Krok přípravy koncepce

Příprava rozhodnutí schvalujícího orgánu. Zpracování výsledného návrhu koncepce, jeho předání společně se SEA dokumentací MŽP, vydání stanoviska MŽP a rozhodnutí schvalujícího orgánu.

Závazné pokyny

Předkladatel koncepce předá návrh koncepce a SEA dokumentace MŽP. MŽP vydá k návrhu koncepce a k SEA dokumentaci stanovisko dle § 14 odst. 4 zákona č. 244/1992 Sb. MŽP ve stanovisku vyhodnotí také postup zpracování koncepce zejména z hlediska integrace požadavků na ochranu ŽP do přípravy koncepce a účasti veřejnosti.

Stanovisko MŽP, návrh koncepce a SEA dokumentace jsou uloženy na MŽP a zpřístupněny veřejnosti na základě požadavků zákona č. 123/1998 Sb.

Doprovodná doporučení Stanovisko MŽP a rozhodnutí schvalujícího orgánu by měla být zveřejněna v médiích a na internetových stránkách MŽP a předkladatele koncepce, popř. v informačním středisku předkladatele koncepce (pokud toto informační středisko bylo zřízeno).

Postupový krok č. 10 : Sledování reálných vlivů koncepce na ŽP

Krok realizace koncepce Implementace koncepce a sledování jejích reálných vlivů.

Závazné pokyny Předkladatel koncepce zajistí sledování plnění koncepce dle návrhu implementační části a podmínek rozhodnutí MŽP.

Doprovodná doporučení Sledování reálných vlivů koncepce na ŽP dle implementační části koncepce a podmínek rozhodnutí schvalujícího orgánu, zveřejňování informací.

V případě aktualizace koncepce zajištění jejího současného posuzování z hlediska vlivů na ŽP stejným systémem, jaký je navržen v této metodice (tj. obdobně jako u zpracování nových koncepcí s tím, že některé kroky mohou být adekvátně vynechány - např. pokud se nemění strategické cíle).

Zveřejňování informací o plnění koncepce a podmínek rozhodnutí schvalujícího orgánu a o výsledcích sledování reálných vlivů koncepce na ŽP.

5 OBVYKLÉ POSTUPOVÉ KROKY POSUZOVÁNÍ ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍCH DOKUMENTACÍ PRO ÚZEMÍ KRAJŮ Z HLEDISKA VLIVŮ NA ŽP

Postupové kroky navržené v této kapitole se vztahují na posouzení vlivů územně plánovacích dokumentací připravovaných pro území krajů dle § 35 zákona č.129/2000 Sb. (dále jen ÚPN VÚC). Základní obvyklé postupové kroky lze znázornit následujícím způsobem:

Postup. krok	Rámcové kroky přípravy koncepce	Postupové kroky SEA	Komunikace s veřejností
č. 1	Rozhodnutí o zahájení prací na novém územním plánu nebo jeho změně	Určení zpracovatele SEA	Oznámení záměru s výzvou k uplatnění námětů k řešení
č. 2	Přípravné práce, průzkumy a rozbor, problémový výkres	Zhodnocení hlavních problémů území z hlediska TUR a stanovení cílů posouzení a rozsahu SEA dokumentace	Spolupráce s veřejností (dobrovolné projednání obsahu průzkumů a rozborů)
č. 3	Zadání územně plánovací dokumentace	Zadání obsahu a rozsahu práce zpracovateli SEA	Zveřejnění a připomínkování obou zadání
č. 4	Zpracování konceptu řešení územně plánovací dokumentace	Zpracovatel SEA hodnotí návrhy variant	Zveřejnění a připomínkování konceptu (a variant)
č. 5	Souborné stanovisko	Kontrola zapracování SEA připomínek do souborného stanoviska	Dobrovolné zveřejnění konečného znění souborného stanoviska a vypořádání připomínek a námitek
č. 6	Návrh územně plánovací dokumentace	Dopracování dokumentace SEA	Veřejné projednání SEA dokumentace a ÚPD
č. 7	Schválení územně plánovací dokumentace	Kontrola souladu ÚPD s připomínkami	Zveřejnění schválené ÚPD včetně SEA a vypořádání připomínek veřejnosti
č. 8	Sledování a vyhodnocování dodržování územně plánovací dokumentace	Sledování a vyhodnocování dopadů ÚPD na ŽP	Průběžné zveřejňování výsledků hodnocení, sběr námětů na aktualizaci či nový plánovací cyklus

Postupový krok č. 1: Určení zpracovatele SEA

Krok přípravy koncepce	Schválení záměru (deklarování záměru) pořídit ÚPN VÚC nebo jeho změnu a zahájení zpracování ÚPN VÚC nebo jeho změn.
Závazné pokyny	Předkladatel ÚPN VÚC vybere zpracovatele ÚPN VÚC a stanoví jeho povinnosti vůči zpracovateli SEA. Tyto povinnosti by měly být definovány vždy - bez ohledu na to, ve které fázi zpracování ÚPN VÚC se začne zpracovávat SEA.
Doprovodná doporučení	Předkladatel ÚPN VÚC může vybrat zpracovatele SEA na základě konzultací s MŽP a s přihlédnutím k doporučením v kapitole 3.5 této metodiky. Předkladatel ÚPN VÚC informuje veřejnost o zahájení zpracování územního plánu či změn a vyzve veřejnost k uplatnění námětů. Dotčené orgány státní správy předají pořizovateli dokumentace své podklady ke zpracování ÚPN VÚC.

Postupový krok č. 2: Zhodnocení hlavních problémů území z hlediska TUR a stanovení cílů posouzení a rozsahu SEA dokumentace

Krok přípravy koncepce	Přípravné práce, průzkumy a rozbor, zpracování problémové mapy řešeného území
Závazné pokyny	Přípravné práce, průzkumy a rozbor jsou zabezpečovány předkladatelem ÚPN VÚC ve spolupráci s dotčenými obcemi, orgány státní správy a s právníky a fyzickými osobami, které se podílejí na využití území. Obsah přípravných prací je určen § 9 vyhlášky č. 135/2001 Sb., stejnou vyhláškou je určen obsah průzkumů a rozborů (§ 10 vyhl. č. 135/2001 Sb.). Cílem je shromáždění podrobných údajů o situaci v území z hlediska environmentálního, sociálního a ekonomického a o chystaných záměrech s územními a environmentálními důsledky či nároky, vč. grafického vyjádření lokalizace problémů, případně střetů zájmů. Průzkumy a rozbor jsou podkladem pro zpracování zadání a pro řešení územně plánovací dokumentace. Vyhodnocují současný stav a podmínky využívání území, rozvojové tendence, problémy a střety zájmů v řešeném území. Průzkumy a rozbor musí obsahovat: • textovou část včetně doplňujících tabulek a grafů, včetně výkresu

	limitů využití území, vyplývajících z právních předpisů a správních rozhodnutí, • problémový výkres, který souhrnně znázorňuje hlavní střety zájmů v řešeném území a nejdůležitější problémy, které by měly být řešeny v územně plánovací dokumentaci, pokud mají územní průmět, zobrazitelný v daném stupni a měřítku dokumentace.
Doprovodná doporučení	Předkladatel ÚPN VÚC může určit pravidla vzájemné součinnosti týmu zpracovatele ÚPN VÚC a zpracovatele SEA na základě doporučení v kapitole 3.5 této metodiky. Zpracovatel SEA zhodnotí hlavní problémy v území z hlediska udržitelného rozvoje a stanoví cíle posouzení a rozsah dokumentace. Pokud předkladatel ÚPN VÚC zjistí, že v řešeném území je zpracován program rozvoje kraje nebo jiný koncepční materiál, zajistí jeho zohlednění v rámci přípravných prací, rozborů a průzkumů, včetně případného doporučení na úpravy.
Vysvětlení	<i>Průzkumy a rozborů obsahují náležitosti významné z hlediska jejich využití při posouzení dle § 14 zákona č. 244/1992 Sb.</i>

Postupový krok č. 3: Zadání obsahu a rozsahu práce zpracovateli SEA

Krok přípravy koncepce	Zadání územně plánovací dokumentace.
Závazné pokyny	Zadání musí obsahovat zejména pokyny pro řešení hlavních střetů zájmů a problémů v území, stanovit podmínky rozvoje území a ochranu hodnot, stanovit požadavky na obsah a rozsah územně plánovací dokumentace včetně případných požadavků na zpracování alternativ nebo variant řešení. Základní rámec návrhu zadání je uveden v příloze č. 1 vyhl. č. 135/2001 Sb. Zde se předkladatel ÚPN VÚC také řídí § 20 stavebního zákona. Předkladatel ÚPN VÚC zveřejní návrh zadání územně plánovací dokumentace podle § 20 stavebního zákona v platném znění.
Doprovodná doporučení	Předkladatel ÚPN VÚC může předat přesné zadání SEA dokumentace zpracovateli SEA.

Postupový krok č. 4: Zpracovatel SEA hodnotí návrhy variant v konceptu ÚPN VÚC

Krok přípravy koncepce	Zpracování konceptu řešení územně plánovací dokumentace.
Závazné pokyny	Předkladatel ÚPN VÚC zajistí na základě schváleného zadání územně plánovací dokumentace zpracování konceptu řešení ÚPN VÚC. Koncept řešení vždy musí obsahovat i návrh vymezení závazné části ÚPN VÚC a vyhodnocení zpracovaných alternativ nebo variant z hledisek trvalé udržitelnosti vývoje (tzn. ekonomických, sociálních i environmentálních důsledků). Zpracovatel SEA průběžně hodnotí návrhy variant. Toto posouzení se zaměřuje na analýzy kvality vyhodnocení zpracovaných alternativ nebo variant z hledisek trvalé udržitelnosti vývoje (tzn. ekonomických, sociálních i environmentálních důsledků) ze strany předkladatele ÚPN VÚC. Předkladatel ÚPN VÚC zajistí veřejné projednání dle § 21 stavebního zákona v platném znění.
Doprovodná doporučení	Návrhy variant jsou průběžně zveřejňovány a připomínkovány veřejností dle požadavků čl. 6. 2., 6. 5., 6. 8. Aarhuské úmluvy. Zapojení veřejnosti probíhá do doby ukončení připomínkování konceptu. V rámci dobré praxe předkladatel ÚPN VÚC předloží odpovídající SEA dokumentaci spolu s konceptem na MŽP k vyjádření a neformálnímu doporučení pro souborné stanovisko.

Postupový krok č. 5: Kontrola zapracování SEA připomínek do souborného stanoviska

Krok přípravy koncepce	Návrh souborného stanoviska a jeho schválení.
Závazné pokyny	Předkladatel ÚPN VÚC zpracuje souborné stanovisko s pokyny pro dokončení návrhu územně plánovací dokumentace spolu s výběrem jedné alternativy nebo varianty z konceptu řešení. Souborné stanovisko je zpracováno na základě výsledků projednávání konceptu řešení ÚPN VÚC. Předkladatel ÚPN VÚC dohodne souborné stanovisko s DOSS (tedy také s MŽP), které uplatnily stanoviska ve stanovené lhůtě. Předkladatel ÚPN VÚC je předloží spolu s vyjádřením nadřízenému orgánu územního plánování ke schválení. Součástí souborného stanoviska musí být návrh rozhodnutí o podaných námitkách.

Náležitosti souborného stanoviska jsou uvedeny v § 13 vyhl. č. 135/2001 Sb. Zpracovatel SEA kontroluje zpracování SEA připomínek do souborného stanoviska.

Postupový krok č. 6: Dopracování dokumentace SEA

Krok přípravy koncepce	Návrh územně plánovací dokumentace.
Závazné pokyny	Po schválení souborného stanoviska předkladatel (pořizovatel) ÚPN VÚC zajistí zpracování návrhu územně plánovací dokumentace. Náležitosti jsou určeny § 22 stavebního zákona v platném znění, který určuje také zveřejnění návrhu dle § 14 vyhl. č. 135/2001 Sb. Zpracovatel SEA dopracuje SEA dokumentaci. Ministerstvo životního prostředí vydá po veřejném projednání dokumentace SEA stanovisko dle § 14 zákona č. 244/1992 Sb. Bez tohoto stanoviska nelze ÚPN VÚC předložit ke schválení.

Postupový krok č. 7: Kontrola souladu ÚPD s připomínkami

Krok přípravy koncepce	Schválení územně plánovací dokumentace
Závazné pokyny	Předkladatel ÚPN VÚC předkládá schvalujícímu orgánu zprávu o projednání ÚPN VÚC, o souladu s vyhodnocením všech stanovisek (včetně stanoviska MŽP dle § 14 zákona č. 244/1992 Sb.) a připomínek. Zpráva musí obsahovat také návrh na rozhodnutí o námitkách a o nesouhlasech s vyřízením námitek. Podklady pro schvalování územně plánovací dokumentace jsou uvedeny v § 16 vyhl. č. 135/2001 Sb. DOSS zkontrolují respektování svých stanovisek dle zvl. předpisů (včetně SEA).
Doprovodná doporučení	Předkladatel ÚPN VÚC zveřejní schválenou ÚPN VÚC včetně SEA dokumentace a vypořádání připomínek veřejnosti.

Postupový krok č. 8: Sledování a vyhodnocování dopadů ÚPD na ŽP

Krok přípravy koncepce Sledování a vyhodnocování dodržování ÚPN VÚC.

Závazné pokyny Předkladatel ÚPN VÚC musí soustavně sledovat, zda se nezměnily podmínky, na základě kterých byla ÚPN VÚC schválena. Dojde-li ke změně těchto podmínek, orgán územního plánování pořídí změnu ÚPN VÚC nebo přistoupí ke zpracování nové ÚPN VÚC.

Doprovodná doporučení Sledování a vyhodnocování dopadů ÚPD na udržitelnost a na ŽP. Průběžné zveřejňování výsledků hodnocení. Případné podání podnětu k pořízení změny nebo nové ÚPN VÚC.

6 LITERATURA

- CpKP/RRA-PK/REC (1998): Posouzení strategie rozvoje Plzeňského kraje z hlediska vlivu na ŽP, CpKP/RRA-PK/REC, 1998.
- CpKP (2000): Regionální operační program pro NUTS-II Jihozápad: Posouzení vlivů na životní prostředí, CpKP jižní Čechy, duben 2000.
- CpKP (2001): Strategické plánování za účasti veřejnosti - Základní metodická doporučení, Plzeň.
- CpKP (2001): Návrh Programu rozvoje Plzeňského kraje - posouzení vlivů na životní prostředí, CpKP Západní Čechy, prosinec 2001.
- EC/DGXI (1998): Handbook on Environmental Assessment of Regional Development Plans and EU Structural Funds, European Commission, DG XI, 1998.
- EC/DGXI (1999): Vademecum on Plans and Programming Documents for Structural Funds 2000-2006, European Commission - DG XVI, 1999. EC (2001):
- The Sixth Environment Action Programme of the European Community 2001-2010, COM(2001)31).
- EC (2001): A European Union Strategy for Sustainable Development, COM (2001)264).
- EU (2001): Directive of the European Parliament and of the Council on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment, Provisional text C5-0118-2001 EN.
- MŽP (2000): Dokumenty s Helsinského summitu EU 10-11, prosince 1999, Sborník pracovních materiálů Konzultačního fóra MŽP pro vstup do EU, MŽP, 2000.
- REC/AV-ČR (2000): Posouzení vlivů národního rozvojového plánu na životní prostředí, Regional Environmental Center a Akademie věd ČR, leden 2000.
- ÚEA (2000): Posouzení vlivů strategie regionálního rozvoje na životní prostředí, Ústav aplikované ekologie ČZU, březen 2000.
- Svoboda, M., Dusík J. a P. Jindrová (1999): Posouzení strategie rozvoje plzeňského kraje: Závěrečná zpráva z pilotního projektu, RRA-PK/CpKP/REC, 1999.

7 PŘÍLOHY

7.1 PŘÍLOHA Č 1: STANOVENÍ CÍLŮ OCHRANY ŽP PRO POSUZOVANÉ KONCEPCE

Významná část posouzení vlivů koncepce na životní prostředí je prováděna pomocí posuzování shody mezi navrženou koncepcí a cíli ochrany ŽP pro dané území/odvětví. Kvalitní stanovení těchto cílů pro každou koncepci je proto základní podmínkou jak pro efektivní posuzování koncepce, tak pro její průběžnou optimalizaci z hlediska ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje.

Stanovení cílů ochrany ŽP pro dané území/odvětví by u každé koncepce mělo probíhat společně se stanovením jejích územních/odvětvových cílů. Cíle ochrany ŽP by měly být stanoveny při zpracování analytické části koncepce (tj. v rámci zpracování situační a SWOT analýzy) a mohou mít podobu:

- obecných cílů (které obecně popisují žádoucí trendy ochrany ŽP) a
- konkrétních, kvantifikovatelných cílů (které podrobně specifikují žádoucí stav životního prostředí v jasně určeném časovém horizontu pro který je posuzovaná koncepce připravována),
- ukazatelů, podle nichž je možné měřit dosažení strategického cíle.

Stanovení cílů ochrany ŽP pro dané území/odvětví vždy vychází z platných zákonů v oblasti ochrany ŽP, přičemž relevantní strategické cíle lze stanovit pěti základními způsoby:

- stanovení **na ad hoc bázi** (vyhodnocením stavu ŽP a jeho očekávaného vývoje v daném území, stanovením jeho očekávaných vývojových trendů a určením odpovídajících cílů ochrany ŽP
- **převzetím cílů relevantních programových dokumentů v oblasti ochrany ŽP** a udržitelného rozvoje (např. Státní politika ŽP, Státní program ochrany přírody a krajiny, Akční plán zdraví a životního prostředí České republiky, Národní program přípravy ČR na přijetí do EU - Kapitola životní prostředí, programy ochrany ovzduší dle zákona o ovzduší, strategie udržitelného rozvoje, pokud jsou po dané území/odvětví zpracovány, apod.) nebo převzetím limitů využívání území z platné územně plánovací dokumentace pro dané území,
- **převzetím kritérií trvale udržitelného rozvoje** definovaných v metodice Evropské komise,
- **zohledněním výstupů z předchozích a souvisejících SEA** a analýzy jejich reálných vlivů na ŽP,
- **kombinací výše uvedených postupů.**

7.1.1 Stanovení cílů ochrany životního prostředí na ad hoc bázi - příklad strategie rozvoje Plzeňského kraje

V rámci modelového hodnocení Strategie rozvoje Plzeňského kraje byla přijata metoda tzv. „zeleného zrcadla“. V každém kroku zpracování strategie byly vymezeny odpovídající cíle ochrany životního prostředí a byla definována kritéria pro posouzení návrhů zpracovatele koncepce.

Cíle ochrany životního prostředí 0. řádu odpovídaly základnímu poslání strategie a byly formulovány takto: „Strategie rozvoje Plzeňského kraje musí vést ke komplexní implementaci ekologických standardů Evropské unie a směřovat k trvale udržitelnému rozvoji regionu.“

Cíle ochrany životního prostředí I. řádu svým stupněm podrobnosti odpovídaly globálním cílům strategie a byly formulovány takto:

- ekologicky šetrný hospodářský rozvoj;
- ekologicky šetrná doprava;
- snižování míry zdravotních rizik pro obyvatelstvo;
- zlepšování kvality přírodního prostředí;
- zvyšování ekologického povědomí obyvatelstva, veřejné správy a podnikatelů.

Cíle ochrany životního prostředí II. řádu konkretizovaly obecné cíle ochrany ŽP pro každou prioritní oblast strategie. Jako příklad těchto cílů jsou uvedeny Cíle ochrany životního prostředí II. řádu pro oblast „Rozvoj specifických funkcí venkovských oblastí“ ve strategii:

- úsporné zacházení se surovinovými a energetickými zdroji (maximální využití obnovitelných zdrojů, maximální recyklace zdrojů, minimalizace vzniku odpadu),
- využívání nejlepších dostupných technologií (BAT),
- zajištění snadné dostupnosti venkovských center hromadnou dopravou,
- zachování/ biodiverzity, nenarušení chráněných území, VKP, ÚSES a biotopů s výskytem chráněných druhů,
- nezvyšování podílu ekologicky nestabilních ploch,
- nenarušení krajinného rázu a rekreační funkce krajiny,
- respektování specifík vodárenských povodí a aktivní zvyšování retenční schopnosti krajiny,
- výchova k ekologicky šetrnému zemědělství,
- podpora občanské angažovanosti v ochraně životního prostředí a rozvoji obcí.

7.1.2 Stanovení cílů ochrany životního prostředí převzetím cílů relevantních programových dokumentů v oblasti ochrany ŽP a udržitelného rozvoje – příklad použití Státní politiky životního prostředí ČR

Stanovení cílů ochrany životního prostředí lze provést např. i jejich převzetím ze Státní politiky životního prostředí ČR. Jako příklad jsou uvedeny požadavky aktualizované Státní politiky životního prostředí na zemědělskou a lesnickou politiku:

- stanovit optimální podíl orné půdy, trvalých travních porostů a lesů v souladu s principy udržitelného rozvoje a limitní kapacitou environmentálního prostoru, Tyto podíly zohlednit v ÚPD pro jednotlivé územní celky,
- trvale zajišťovat zdravotní nezávadnost potravin cestou minimalizace cizorodých látek v potravních řetězcích ve shodě s rámcem Akčního plánu zdraví a životního prostředí České republiky,
- vytvořit podmínky pro rozvoj multifunkčního zemědělství (zahrnuje zemědělství, potravinářství, lesní a vodní hospodářství) na co největší ploše, které je zaměřeno nejen na zemědělskou produkci ale i na zajišťování mimoprodukčních funkcí, především údržbu krajiny, environmentální služby, nezemědělské činnosti, pěstování obnovitelných druhů energie a na ostatní činnosti související s udržitelným rozvojem venkova,
- omezovat plošné znečištění vod, zejména dusičnany, amoniakem, přípravky na ochranu rostlin,
- podporovat ekologicky šetrné způsoby hospodaření s cílem zvýšit podíl plochy ZPF, na kterém je provozováno ekologické zemědělství do roku 2005 alespoň na 6% a do roku 2010 minimálně na 10%,
- podporovat ekologicky šetrné způsoby hospodaření s cílem do roku 2005 obhospodařovat půdu v CHKO, národních parcích a ochranných pásmech vodních zdrojů výhradně dle zásad správné zemědělské praxe nebo ekologického zemědělství,

- v zájmu zvyšování ekologické stability krajiny, její schopnosti zadržovat vodu a odolnosti proti erozi podporovat snížení výměry orné půdy jejím zalesněním stanovištně vhodnými dřevinami, zatravněním nebo budováním biokoridorů,
- podporovat obnovu lesních porostů v imisně postižených oblastech a zvýšení druhové rozmanitosti lesních dřevin s cílem přiblížit se přirozené skladbě lesů a dosáhnout rovnoměrného plnění všech funkcí lesů,
- podporovat průběžné zvyšování podílu melioračních a stabilizačních dřevin při obnově a zalesňování s cílem jeho zvýšení do roku 2030 na dvojnásobek dnešního stavu, tj. 44% v souladu s cílem stanoveným Státním programem ochrany přírody a krajiny,
- podporovat uplatnění šetrných technologií při těžbě a obnově lesních porostů,
- vytvořit podmínky pro maximální využívání dřevní hmoty, jako suroviny obnovitelného přírodního zdroje, přímo v jednotlivých regionech s cílem vytvořit nové pracovní příležitosti a tím snižovat vývoz jehličnaté a listnaté kulatiny,
- podporovat komplexní pozemkové úpravy v ekologicky citlivých oblastech, které významně přispějí k udržení a zlepšení ekologické stability krajiny,
- vytvořit program a prosadit systémové ekonomické zvýhodnění producentů řepky pro výrobu methylesteru řepkového oleje a připravit analogický program na programu výroby bioethanolu,
- zajistit označování výrobků obsahující geneticky modifikované organismy nebo jejich části a uplatnit princip předběžné opatrnosti tam, kde není zcela vyloučeno riziko jejich negativního vlivu na biodiverzitu,
- v rámci pravidelných zpráv vládě ČR o plnění úkolů strategických dokumentů z oblasti zemědělské a lesnické politiky, uvádět i stav naplňovaných úkolů týkajících se ŽP.

7.1.3 Stanovení cílů ochrany životního prostředí na základě kritérií trvale udržitelného rozvoje dle metodiky Evropské komise

Komise EU v oficiální metodice pro hodnocení vlivů regionálních rozvojových plánů na životní prostředí (A Handbook on Environmental Assessment of Regional Development Plans and EU Structural Funds, European Commission, DGXI, Environment, Nuclear Safety and Civil Protection, 1998) definovala kritéria trvalé udržitelnosti rozvojových projektů. Tato kritéria lze při posuzování koncepcí použít jako rámcové, referenční cíle ochrany životního prostředí:

Kritéria trvale udržitelného rozvoje v definované v metodice Evropské komise zahrnují:

- minimalizace spotřeby neobnovitelných zdrojů
- spotřeba obnovitelných zdrojů v mezích jejich regenerační kapacity
- environmentálně příznivé využití a hospodaření s nebezpečnými a znečišťujícími látkami a odpady
- ochrana a podpora stavu fauny, flory, stanovišť a krajiny
- zachování a zlepšování kvality půdy a vodních zdrojů
- zachování a zlepšování kvality historických a kulturních zdrojů
- zachování a zlepšování kvality místního prostředí
- ochrana atmosféry
- rozvoj environmentálního vědomí, vzdělávání a výchova
- podpora účasti veřejnosti při rozhodnutích zahrnujících trvale udržitelný rozvoj

7.2 PŘÍLOHA Č. 2:

DOPORUČENÍ PRO NÁVRH SYSTÉMU ZAPOJENÍ VE ŘEJNOSTI

7.2.1 Východiska

Požadavky na účast veřejnosti při posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na životní prostředí, ale i při zpracování vlastních koncepcí, vyplývají především z platných zákonů. Jedná se zejména o § 14 zákona 244/1992, který v odstavci 3 ukládá předkladateli koncepce povinnost, po dohodě s MŽP, zveřejnit návrh koncepce a SEA dokumentace nejméně po dobu 60 dnů před jejím projednáváním. Současně odst. 4 § 14 požaduje, aby v návrhu koncepce i SEA dokumentace bylo přihlédnuto k připomínkám veřejnosti.

Doprovodné požadavky na zapojení veřejnosti jsou stanoveny v zákonu 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Tento zákon stanovuje právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů. Podle § 2, odst. a) 2. jsou tyto informace definovány také jako informace o připravovaných činnostech, které by mohly vést ke změně stavu životního prostředí (jedná se tedy také o koncepcce posuzované z hlediska jejich vlivu na ŽP). Poskytování informací obecně upravuje též zákon 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Systém zveřejnění a projednání koncepce a SEA dokumentace by měl rovněž respektovat závazky České republiky plynoucí z podpisu Úmluvy EHK OSN o přístupu k informacím, zapojování veřejnosti do rozhodování a přístupu k právních ochraně ve věcech životního prostředí (tzv. Aarhuské úmluvy). Aarhuská úmluva je obecným nástrojem pro zapojování veřejnosti do rozhodování (a dle čl. 7 Aarhuské úmluvy i do strategického plánování), který bude v okamžiku ratifikace obecně závazný pro všechny subjekty na území České republiky. Aarhuská úmluva zakotvuje základní principy:

- volný přístup k informacím o životním prostředí;
- účast veřejnosti v rozhodování o záležitostech životního prostředí (účast při řízeních týkajících se environmentálního rozhodování v orgánech veřejné správy);
- právo veřejnosti na přiměřeně rychlé a účinné soudní vyřízení stížností vztahujících se k Úmluvě;
- smluvní strany budou na opakovaných setkávání signatářů Úmluvy sledovat zavádění úmluvy a její plnění v jednotlivých zemích, vyměňovat si zkušenosti a připravovat protokoly k Úmluvě.

7.2.2 Návrh systému zapojení veřejnosti

Povinnost zapojení veřejnosti se netýká pouze posouzení vlivů koncepce na životní prostředí, ale také vlastní koncepce. Z hlediska efektivity (jak účinnosti, tak nároků na jeho zajištění) je proto výhodné, aby tým posuzovatelů i tým zpracovatelů koncepce používal společné nástroje zapojení veřejnosti. Zde navržený systém je tedy společný pro oba týmy a je třeba ho modifikovat podle místních podmínek.

Systém kvalitního zapojení veřejnosti se skládá ze třech součástí:

- A. přístup veřejnosti k informacím,
- B. aktivní informování,
- C. konzultace s občany (oboustranná komunikace za účelem sběru připomínek, zjištění pozice veřejnosti k dokumentu).

Pokud má systém účasti veřejnosti fungovat efektivně, je třeba, aby byly všechny součásti realizovány najednou. Je velmi nešťastné pro realizaci jedné součásti zapomenout na ty ostatní. Jednotlivé součásti se doplňují.

A. Základní zásady přístupu veřejnosti k informacím

- Všechny relevantní materiály se uchovávají (např. zápisy z jednání prac. skupin, verze strategického dokumentu, zápisy z jednání s veřejností, materiály připravené pro potřeby veřejnosti apod.).
- Na základě žádosti se poskytují informace, a to i bez udání důvodu.
- Informace se poskytují ve formě požadované žadatelem. Lze je poskytnout i v jiné formě, pokud je k tomu důvod.
- Žádost o informaci lze zamítnout jen na základě přesně stanovených důvodů. Za základní výjimky lze považovat případ, kdy je informace chráněna podle zákona o utajovaných skutečnostech, obchodního zákoníku o obchodním tajemství apod. Veřejným zájmem je však i poskytovat informace.
- Pokud dotázaný orgán nemá požadovanou informaci k dispozici, je povinen na tuto skutečnost žadatele upozornit s tím, že jej odkáže na orgán, který podle jeho názoru může požadovanou informaci poskytnout.

B. Základní zásady aktivního informování

Překladatel a zpracovatel koncepce a zpracovatel SEA by měl mít jasně definovanou povinnost podílet se na rozšiřování informací o průběhu plánování. Mezi tyto povinnosti spadá i příprava informací, které svou délkou, obsahem i formou odpovídají zájmu veřejnosti a zajišťují jejich maximální účast. Jako základní komunikační prostředek by měl sloužit Internet, informační středisko, média a veřejné prezentace. Pokud je to možné jsou poslední verze všech materiálů k dispozici na Internetu a v informačním středisku.

Internetové stránky by měly poskytovat vedle aktuálních informací i všechny ostatní (všeobecné) zdroje informací týkající se oblasti strategického plánování včetně příslušných odkazů (např. na stránky ministerstev). Tyto stránky by také měly umožňovat občanům zasílat své dotazy a připomínky zpracovatelům.

V rámci přípravy a posuzování koncepce je výhodné vytvořit **informační středisko**, které bude sloužit jako institucionální základ prvku informování (správa Internetových stránek, shromažďování informací, jejich rozšiřování apod.) a vedení konzultací s veřejností. Jako informační středisko může sloužit i existující informační kancelář předkladatele koncepce – důležité je, aby byl zajištěn:

- přístup veřejnosti k informacím,
- dialog s občany a organizacemi, včetně
- přípravy stručných materiálů pro informaci občanů,
- odpovědi na běžné dotazy
- styk s médii,
- přípravu veřejných konzultací (besedy, schůze, veřejná slyšení, atd.).

V současné době má pouze malá část obyvatel volný přístup k Internetu. V klíčových fázích procesu je proto nutné využívat i tradičnější “papírové” formy rozšiřování informací. V tomto ohledu lze doporučit:

- přímé dopisy nestátním neziskovým organizacím,
- regionální média k informování širší veřejnosti,
- spolupráci s obcemi (mohou využívat dokumenty dostupné na Internetu a ty zveřejnit způsobem v místě obvyklým),
- plakáty apod.

C. Základní zásady konzultací s občany

Překladatel koncepce by měl zajistit, aby každá právnická nebo fyzická osoba mohla sdělit své stanovisko zpracovatelům strategického dokumentu a posuzovatelům. Zpracovatel se vyrovná s každou připomínkou či variantou veřejnosti. Pokud některé z nich nezpracuje, svoje rozhodnutí odůvodní. Všechny výstupy pak předá schvalujícímu orgánu.

Konzultace s občany by se měly odehrávat volně po celou dobu zpracování dokumentu a jeho posouzení. Připomínky lze sbírat prostřednictvím Internetu a informačního střediska, kde je možné připomínkovat pracovní verze dokumentu po celou dobu jeho zpracování.

V klíčových bodech zpracování dokumentu by měly být cíleně iniciovány takové konzultace s občany, které umožní účast všem dotčeným/zajímavým skupinám veřejnosti. Možnými technikami jsou široce inzerovaná veřejná slyšení, veřejné prezentace (schůze, besedy atd.).

7.3 PŘÍLOHA Č. 3: PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI S VYBRANÝMI KROKY TÝMU ZPRACOVATELE SEA

V této příloze jsou shrnuty praktické zkušenosti se SEA následujících regionálních rozvojových koncepcí: SEA Strategie rozvoje Plzeňského kraje, SEA Strategie rozvoje Budějovického kraje, SEA Regionálního operačního programu pro NUTS II Jihozápad, SEA návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje a SEA návrhu Programu rozvoje Jihočeského kraje.

Na základě praktických zkušeností z posouzení těchto programových dokumentů lze vydat tato dílčí doporučení:

7.3.1 Sestavení SEA týmu

Optimální počet členů týmu je cca 10. Práci týmu řídí koordinátor, který zajišťuje veškeré organizační práce a průběžné zpracování výsledků práce týmu. Koordinátor by měl mít k dispozici jednu kancelářskou sílu a příslušné technické zázemí (výpočetní a kopírovací techniku). Dále by měl mít k dispozici jednací místnost pro pracovní schůzky týmu. Práci týmu může významně usnadnit komunikace po Internetu. Dosud získané zkušenosti ukazují, že je dobré, když koordinátor sám koncepci nehodnotí, ale provádí "pouze" zpracování materiálů dodávaných od jednotlivých členů týmu. Koordinátor rovněž zajišťuje spojení a výměnu informací mezi týmem a zpracovatelem posuzované koncepce.

Jednou z důležitých podmínek pro kvalitní (reálné) vyhodnocení koncepce je vyvážené složení týmu. V týmu by měli být zastoupeni specialisté na různé oblasti životního prostředí (ovzduší, příroda a krajina, voda ...). Zároveň členové týmu musí mít alespoň základní znalosti o posuzovaných aktivitách (dopravní stavby, průmyslové závody, zemědělství ...). V týmu by mělo být zastoupeno široké spektrum názorů na míru a způsob ochrany životního prostředí (od zastánců dalšího technického rozvoje společnosti až po "radikální environmentalisty"). Důležité jsou osobní vlastnosti členů týmu. Přes často rozdílné názory na posuzované problémy musí být schopni navzájem komunikovat a objasňovat své připomínky.

7.3.2 Práce SEA týmu

Před zahájením prací by si měl tým stanovit pravidla pro svoji práci. Velmi důležité je zejména jednoznačné stanovení postupu hodnocení opatření a aktivit, na které budou v týmu diametrálně odlišné názory. Rozpory v hodnocení by měly být prodiskutovány na pracovních schůzkách týmu a pokud přesto nedorazí ke sblížení názorů, existence rozporu uvnitř týmu by měla být v hodnocení uvedena. Extrémní názory členů týmu by neměly být z výsledného hodnocení týmu odstraňovány (např. "demokratickým" hlasováním).

Při hodnocení jednotlivých úrovní koncepce (nazývaných např. strategické cíle, strategické směry, priority, opatření, aktivity atd.) se jako nejvhodnější osvědčil model, ve kterém se střídají pracovní schůzky celého týmu a samostatná práce jednotlivých členů týmu. Výsledky samostatné práce posílají členové týmu koordinátorovi. Pro pracovní schůzky celého týmu připraví koordinátor vždy vyhodnocení samostatné práce jednotlivých členů týmu od poslední pracovní schůzky a program příští pracovní schůzky. Tento materiál obdrží členové týmu v dostatečném předstihu před schůzkou.

7.3.3 Posouzení navrhovaných aktivit koncepce z hlediska jejich souladu s relevantními strategickými cíli ochrany ŽP

Pro ilustraci je uveden příklad hodnotící tabulky z posouzení Regionálního operačního programu (ROP) pro NUTS II Jihozápad. Jednotliví členové týmu obdrželi tabulky s posuzovanými aktivitami a s volnými políčky pro vyhodnocení vztahu k 10 strategickým cílům ochrany ŽP, která byly stanovena převzetím kritérií trvale udržitelného rozvoje definovaným v metodice Evropské komise (znění jednotlivých kritérií je uvedeno v kapitole 6. 3. viz Příloha č. 6.1.3)

Tabulka 1. Hodnocení souladu navržených aktivit se strategickými cíli ochrany ŽP

PRIORITA: ROZVOJ INFRASTRUKTURY A PÉČE O ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ																				
Opatření 1. Komunikační síť regionu a napojení na země EU																				
strategický cíl ochrany ŽP č.											1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Aktivita																				
• Budování sítě místních a účelových komunikací, především v příhraniční části regionu																				

Členové týmu vyplnili tabulku dle svých znalostí. Každé aktivitě přiřadili číselné hodnocení dle jejího vztahu k příslušnému strategickému cíli ŽP:

- +2 - naprosto splňuje strategický cíl ŽP
- +1 - velkou měrou splňuje strategický cíl ŽP
- 0 - nemá žádný vztah ke strategickému cíli ŽP
- 1 - velkou měrou nesplňuje strategický cíl ŽP
- 2 - naprosto nesplňuje strategický cíl ŽP

Vyplněné tabulky předali koordinátorovi týmu. Koordinátor zpracoval výsledky obvyklými statistickými metodami (rozsah hodnot, průměr). Rozdělil posuzované aktivity na aktivity, u kterých se tým shodl v hodnocení a aktivity, u kterých se tým neshodl v hodnocení. Výsledky rozeslal všem členům týmu s pozvánkou na další pracovní schůzku, na které budou diskutovány aktivity, u kterých se tým neshodl v hodnocení a zároveň bude uzavřeno hodnocení aktivit, u kterých se tým shodl v hodnocení.

Na druhé pracovní schůzce tým uzavřel hodnocení aktivit, u kterých se jednotliví členové shodli v hodnocení. K těmto aktivitám se tým už nevracel, pokud si to okolnosti nevynutily (např. v případě změny formulace aktivity v další verzi posuzované koncepce). U aktivit, které jednotliví členové týmu hodnotili rozdílně proběhla diskuse. V diskusi si členové týmu především sjednotili chápání posuzovaných aktivit. V mnoha případech, zejména u nejasně formulovaných aktivit, byl mezi členy týmu značný rozdíl v tom, co si pod těmito aktivitami představují. V případě nejasností byl vznesen dotaz na zpracovatele koncepce. V případech aktivit s výrazně negativními vlivy na ŽP tým navrhl změnu formulace nebo vypuštění této aktivity. Problematické byly široce pojaté aktivity, které obsahují zcela protichůdné části z hlediska vlivů na životní prostředí. Tyto aktivity tým doporučil v koncepci rozdělit, případně je rozdělit pro potřeby hodnocení sám.

Po sjednocení interpretace hodnocených záměrů upravili jednotliví členové svá hodnocení a předali koordinátorovi týmu. Ten je opět vyhodnotil a výsledky rozeslal členům týmu. Zbyla poměrně málo početná skupina aktivit, které i po sjednocení jejich interpretace hodnotili jednotliví členové týmu rozdílně. Pro další pracovní schůzku si pro tyto aktivity připravili členové týmu zdůvodnění svého hodnocení.

Závěrečným krokem práce byla pracovní schůzka (schůzky), na kterých bylo diskutováno přetrvávající rozdílné hodnocení některých aktivit. Tým se snažil o určité sjednocení používané stupnice hodnocení. Tímto postupem byla nalezena shoda v hodnocení dalších záměrů a zbyla skupina záměrů, které jednotliví členové skupiny hodnotí skutečně odlišně.

7.3.4 Posouzení navrhovaných aktivit koncepce podle zákona č. 244/1992 Sb.

Jednotliví členové týmu obdrželi tabulky s posuzovanými aktivitami a s volnými políčky pro vyhodnocení možných interakcí se životním prostředím a pro návrh eliminačních a kompenzačních opatření. Formální členění bylo zvoleno tak, aby odpovídalo požadavkům přílohy 3, části C. III, zákona č. 244/1992 Sb.

V následující tabulce je uveden příklad tohoto tabulkového hodnocení navržených aktivit dle možných interakcí se životním prostředím:

PRIORITA: ROZVOJ INFRASTRUKTURY A PÉČE O ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ		
Opatření 1. Komunikační síť regionu a napojení na země EU		
Aktivity	Vyhodnocení možných interakcí se životním prostředím	Návrh eliminačních a kompenzačních opatření
Budování sítě místních a účelových komunikací, především v příhraniční části regionu	Vlivy na obyvatelstvo Vlivy na ekosystémy Vlivy na antropogenní systémy Vlivy na strukturu a funkční využití území Ostatní vlivy Velkoplošné vlivy v krajině	

Členové týmu vyplnili tabulku dle svých znalostí. Ke každé aktivitě uvedli možné interakce se životním prostředím a návrh eliminačních a kompenzačních opatření. Vyplněné tabulky předali koordinátorovi týmu. Koordinátor provedl obsahovou analýzu doručených hodnocení a navrhl jejich "formulační sjednocení".

Další činnost týmu (pracovní schůzky nebo samostatná práce členů týmu) byla věnována hledání optimálních formulací. Koordinace práce byla podobná jako v případě kvantitativního hodnocení.

7.3.5 Výsledky posouzení

Výsledky hodnocení celého týmu byly prezentovány ve společné tabulce – viz příklad výsledného tabulkového hodnocení navržených aktivit..

PRIORITA: ROZVOJ INFRASTRUKTURY A PÉČE O ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	
Opatření 1. Komunikační síť regionu a napojení na země EU	
Aktivita: Budování sítě místních a účelových komunikací, především v příhraniční části regionu	
Vyhodnocení plnění strategických cílů ochrany ŽP (stanovených dle metodiky EU)	
-1	Minimalizace využívání neobnovitelných zdrojů
-1	Využívání obnovitelných zdrojů v limitech reg. kapacit
0	Nakládání s nebezpeč./znečišťujícími látkami a odpady
-2	Biodiverzita - fauna, flora, ekosystémy a krajina
-2	Udržování a zlepšování kvality půdy a vodních zdrojů
0	Údržba a zlepšování historického a kulturního dědictví
0	Údržba a zlepšování kvalit životního prostředí v obcích
-1	Ochrana atmosféry
0	Ekologická výchova obyvatelstva
0	Zapojování veřejnosti do rozhodování
Vysvětlivky:	
+2	- aktivita naprosto splňuje strategický cíl ŽP
+1	- aktivita velkou měrou splňuje strategický cíl ŽP
0	- aktivita nemá žádný vztah ke strategickému cíli ŽP
-1	- aktivita velkou měrou nesplňuje strategický cíl ŽP
-2	- aktivita naprosto nesplňuje strategický cíl ŽP
Vyhodnocení možných interakcí se životním prostředím dle zákona č. 244/1992 Sb.	
• ovlivnění zdravotního stavu a hlukové a emisní zátěže • negativní ovlivnění jednotlivých složek krajiny výstavbou, zprostředkovaně dopravou • poškození vzhledu obcí a krajiny komunikačními stavbami, nadměrné zvýšení dopravy • rizika plynoucí ze zpřístupnění ekologicky cenných lokalit • negativní ovlivnění dřevin kolem silnic • možnost snížení produkční a regenerační schopnosti a přirozených toků v krajině nevhodnou lokalizací nových tras komunikací (např. kolize s živočichy)	
Návrh eliminačních a kompenzačních opatření	
• preferovat obnovu a zlepšení parametrů stávajících komunikací před novými trasami • stanovit přísné regulace vedení komunikací v územních plánech včetně posouzení dopravní zátěže a vyhodnocení vlivu na krajinný ráz • řešit protihluková opatření • minimalizovat kácení dřevin kolem komunikací, realizovat doprovodnou zeleň • preferovat využití druhotných surovin při výstavbě komunikací (recyklované stavební materiály) • budovat prostupy pro migrující živočichy v dostatečném počtu • nezpřístupňovat ekologicky cenné lokality	

7.3.6 Shrnutí

Dosavadní zkušenosti s posuzováním koncepcí ukazují, že interaktivní týmová práce a kontakt se zpracovateli posuzované koncepce jsou nezbytné pro kvalitní vyhodnocení koncepce. Výše naznačený postup, ve kterém jednotliví členové korigují svoje hodnocení na základě upřesňujících informací o posuzovaných aktivitách a na základě konzultací s ostatními členy týmu, je zřejmě v případě posuzování koncepcí s vysokou mírou obecnosti nezbytný. Uvedený způsob hodnocení klade velké nároky na čas a schopnosti koordinátora. Zpracování kvantitativních údajů předpokládá dobrou znalost práce s počítačem, zpracování slovních hodnocení vyžaduje analytické schopnosti a formulační nadání koordinátora.

7.4 PŘÍLOHA Č. 4: POSOUZENÍ VLIVŮ PROGRAMU ROZVOJE NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ – PŘÍKLAD SEA NÁVRHU PROGRAMU ROZVOJE PLZEŇSKÉHO KRAJE

7.4.1 Základní informace

Návrh Programu rozvoje Plzeňského kraje je regionálním programovým dokumentem připraveným na základě zákona č. 129/2000 Sb., o krajích a zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Návrh Programu rozvoje Plzeňského kraje bude předložen Zastupitelstvu Plzeňského kraje jako střednědobý programový dokument pro oblast regionálního rozvoje. Příprava a schvalování návrhu Programu nespadá do kompetence ústředních orgánů státní správy, a proto se na dokument nevztahují požadavky § 14 zákona č. 244/1999 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí.

Zadavatelem zpracování první verze Návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje až do doby jeho předání Zastupitelstvu Plzeňského kraje je Regionální koordinační skupina Plzeňského kraje (dále jen RKS). RKS v dubnu 2000 rozhodla o vhodnosti nadstandardního posouzení návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje z hlediska jeho vlivů na životní prostředí. RKS k tomuto kroku vedly následující skutečnosti:

- Posouzení vlivů regionálních rozvojových koncepcí typu tohoto dokumentu bude od počátku roku 2001 právně zakotveno v připravované směrnici Komise EU na posuzování vlivů vybraných plánů a programů na životní prostředí – v tomto ohledu lze očekávat novelizaci zákona č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí.
- Část Programu rozvoje Plzeňského kraje bude po vstupu ČR do EU spolufinancována ze strukturálních fondů EU a Kohezního fondu. Evropská unie vyžaduje posouzení ekologických dopadů všech plánů a programů, které jsou předkládány s žádostí o finanční příspěvky z fondů Evropské unie (viz čl. 41 rámcového nařízení EU č. 1260/1999). Včasné posouzení Návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje z hlediska vlivů na životní prostředí je výhodné pro postupnou optimalizaci všech zásadních rozvojových programů v kraji, tak aby mohly být předkládány pro spolufinancování ze zdrojů EU.
- V Plzeňském kraji existují jednoznačně pozitivní zkušenosti s posuzováním vlivů regionálních rozvojových koncepcí. V Plzeňském kraji již v r. 1999 proběhlo nadstandardní posouzení vlivů Strategie rozvoje Plzeňského kraje na životní prostředí, které bylo první modelovou aplikací procedury SEA (Strategic Environmental Assessment) na regionální rozvojovou koncepci v ČR. V roce 2000 bylo ukončeno další modelové posouzení regionálního rozvojového dokumentu týkající se území kraje – Regionálního operačního programu pro NUTS 2 Jihozápad. Zkušenosti získané v rámci těchto modelových projektů byly využity pro návrh postupů pro posuzování regionálních částí Národního rozvojového plánu ČR a pro zpracování návrhu metodiky pro posuzování vlivů regionálních rozvojových koncepcí na životní prostředí.

7.4.2 Metoda hodnocení

Navržený postup posouzení vlivů návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje na životní prostředí a metoda hodnocení jednotlivých vlivů vychází zejména ze:

- zkušeností získaných při modelovém hodnocení Strategie rozvoje Plzeňského kraje a Regionálního operačního programu NUTS 2 Jihozápad z hlediska vlivů na životní prostředí;
- zadávacích podmínek od RKS;
- doporučení Evropské komise pro hodnocení vlivů regionálních rozvojových programů připravovaných v rámci operací strukturálních fondů EU na životní prostředí (Handbook on

Environmental Assessment of Regional Development Plans and EU Structural Funds, DG XI, 1998);

- analýzy stavu a vývoje životního prostředí popsané v situační analýze návrhu Programu.

Posouzení vlivů na životní prostředí návrhu Programu bylo provedeno podle kritérií trvale udržitelného rozvoje, které přiměřeně odpovídají požadavkům na posouzení základních přímých, nepřímých, sekundárních, kumulativních a synergických vlivů na jednotlivé složky životního prostředí definované v příloze č. 3. zákona č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí (viz vazby mezi jednotlivými hodnoceními popsány v tabulce č. 1).

Základní sada kritérií trvale udržitelného rozvoje byla převzata z kritérií doporučených v oficiální metodice Evropské komise (viz výše). Platnost těchto kritérií pro požadavky ochrany životního prostředí v Plzeňském kraji byla potvrzena na pracovním semináři dne 23.6.2000, kterého se zúčastnilo 15 zástupců veřejné správy, nevládních neziskových organizací a řešitelského týmu. Seminář zároveň doporučil doplnit sadu deseti kritérií EU o kritérium č. 11 „Minimalizace zdravotních rizik“, které postihuje přímá rizika pro zdraví obyvatel, jež nejsou zprostředkovaně způsobena změnou kvality životního prostředí (např. působení geneticky modifikovaných organismů nebo používání toxických látek výrobních procesech).

Výsledná sada kritérií použitých v hodnocení byla tato:

1. Minimální spotřeba neobnovitelných zdrojů.
2. Spotřeba obnovitelných zdrojů v mezích jejich regenerační kapacity.
3. Environmentálně příznivé využití a hospodaření s nebezpečnými a znečišťujícími látkami a odpady.
4. Ochrana a podpora stavu fauny, flory, stanovišť a krajiny.
5. Zachování a zlepšování kvality půdy a vodních zdrojů.
6. Zachování a zlepšování kvality historických a kulturních zdrojů.
7. Zachování a zlepšování kvality místního prostředí.
8. Ochrana atmosféry.
9. Rozvoj environmentálního vědomí, vzdělávání a výchova.
10. Podpora účasti veřejnosti při rozhodnutích zahrnujících trvale udržitelný rozvoj.
11. Minimalizace zdravotních rizik.

Hodnocení návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje dle kritérií trvalé udržitelnosti je provedeno na základě odborných odhadů, protože opatření a aktivity obsažené v návrhu Programu jsou obvykle formulovány velmi obecně a pod mnohými formulacemi si lze představit širokou škálu aktivit.

Navržená opatření a podopatření (soubory aktivit) byla rámcově hodnocena dle následující stupnice:

+2	vytváří předpoklady pro naprosté splnění kritéria,
+1	vytváří předpoklady pro splnění kritéria velkou měrou,
0	nemá žádný vztah ke kritériu,
- 1	vytváří předpoklady pro nesplnění kritéria velkou měrou,
- 2	vytváří předpoklady pro naprosté nesplnění kritéria,
><	hodnocení nelze provést vzhledem k nejistotám nebo naprosto odlišným stanoviskům členů týmu.

Číselné hodnocení bylo doplněno slovním vyjádřením potenciálních interakcí podopatření s jednotlivými složkami životního prostředí. Cílem výše uvedeného hodnocení bylo navrhnout opatření k prevenci, eliminaci, minimalizaci, popřípadě kompenzaci účinků na prostředí (např. územně plánovací opatření, technická opatření, kompenzační opatření a jiná opatření), která svojí podstatou splňují požadavky § 14 zákona č. 244/1992 Sb. V rámci posouzení návrhu

Programu byl rovněž navržen systém monitorování a vyhodnocování ekologických dopadů realizace návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje.

Tabulka č. 1: Vazba mezi zvolenými kritérii trvale udržitelného rozvoje a požadavky zákona č. 244/1992 Sb., přílohy 3, části C III											
	1. Minimální spotřeba neobnovitelných zdrojů	2. Spotřeba obnovitelných zdrojů v mezích jejich regenerační kapacity	3. Environmentálně příznivé využití a hospodaření s nebezpečnými a znečišťujícími látkami a odpady	4. Ochrana a podpora stavu fauny, flory, stanovišť a krajiny	5. Zachování a zlepšování kvality půdy a vodních zdrojů	6. Zachování a zlepšování kvality historických a kulturních zdrojů	7. Zachování a zlepšování kvality místního prostředí	8. Ochrana atmosféry	9. Rozvoj environmentálního vědomí, vzdělávání a výchova	10. Podpora účasti veřejnosti při rozhodnutích zahrnujících trvale udržitelný rozvoj	11. Minimalizace zdravotních rizik
A. Vlivy na obyvatelstvo (zdravotní rizika, sociální důsledky, ekonomické důsledky, narušení faktorů pohody atd.)							2				1
B. Vlivy na ekosystémy, jejich složky a funkce (vlivy na ovzduší a klima, na vodu, půdu, území a geologické podmínky, na flóru a faunu, na ekosystémy)			2	1	1			2			
C. Vlivy na strukturu a funkční využití území (vlivy na dopravu, rozvoj infrastruktury, estetické kvality území a rekreační využití krajiny)	2		2				1				
D. Vlivy na antropogenní systém, jejich složky a funkce (vlivy na budovy, architektonické a archeologické památky a jiné lidské výtvořky, kulturní hodnoty nehmotné povahy)	2	2	2			1	2				
E. Ostatní vlivy (biologické vlivy, vlivy hluku a záření, jiné ekologické vlivy)											1
F. Velkoplošné vlivy v krajině (vhodnost jednotlivých variant z hlediska ekologické únosnosti území, současný a výsledný stav ekologické zátěže území)			2	1	1						

1	Vazba dominantní
2	Vazba vedlejší

7.4.3 Postup práce odborného týmu

7.4.3.1 Připomínky k situační analýze

Odborný tým zahájil práci v květnu 2000 po zpracování první verze situační analýzy a uplatnil následující připomínky:

Krajina a lesy:

1. Vyčíslit kvantitativní ukazatele chráněných území (počet a rozloha chráněných území podle kategorií - národní park, chráněná krajinná oblast, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památka, přírodní památka).
2. Vyčíslit stupeň ekologické stability podle bioregionů.

Ovzduší

1. Doplnit konkrétní údaje.
2. Specifikovat znečištění ovzduší pro jednotlivé okresy.
3. Určit zejména problémové oblasti a zdroje (vč. zdrojů bodových).
4. Popsat kvalitu měření znečištění životního prostředí a stanovit nedostatečně sledované oblasti.

Voda

1. Uvést velké zdroje znečištění (i konkrétní podniky) s rozdělením podle druhu vypouštěných znečišťujících látek.
2. Doplnit mapu jakosti povrchových vod.

Ochrana půd a těžba nerostných surovin

1. Specifikovat lokality s překročenou povolenou koncentrací těžkých kovů v půdě.
2. Uvést konkrétní data o půdní erozi.
3. Uvést nejvýznamnější těžební lokality.
4. Je zcela opomenut rozvoj kamenolomů a štěrkolomů.

Nakládání s odpady

1. Specifikovat množství odpadů pro jednotlivé okresy.
2. Specifikovat nejdůležitější zdroje odpadů (dle jednotlivých druhů).
3. Uvést všechna zařízení pro nakládání s odpady (základní charakteristika, kapacita).
4. Uvést největší producenty odpadu v kraji (i konkrétní podniky).
5. Uvést největší producenty nebezpečného odpadu v kraji (i konkrétní podniky).

7.4.3.2 Screening/scoping

Prvním krokem hodnocení byl předběžný “screening a scoping” návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje, při němž byla určena základní opatření, která mohou mít negativní vlivy na životní prostředí. Těmto aktivitám byla věnována pozornost v období říjen - listopad 2000, kdy členové týmu provedli jejich předběžné hodnocení a navrhli jejich reformulace. Výstupy tohoto prvotního hodnocení byly předány zpracovateli návrhu Programu, který získaná hodnocení částečně zpracoval.

7.4.3.3 Podrobné hodnocení návrhu Programu

Proces vlastního hodnocení návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje probíhal v období září - prosinec 2000, kdy byly připravovány jeho jednotlivé verze. U kontroverzních aktivit, které nebyly optimalizovány v rámci přípravy návrhu Programu, bylo postupně hledáno výstižné slovní vyhodnocení interakcí se životním prostředím a byla hledána optimální eliminační a kompenzační opatření. Do podrobného hodnocení byla zařazena opatření, která byla identifikována v průběhu dalšího zpracování návrhu Programu nebo která byla při počátečním

screeningu/scopingu zařazena do pozdějších fází posuzování, neboť u nich nebyla nalezena žádná významnější rizika ve vztahu k ochraně životního prostředí.

Na pracovních schůzkách, kterých se účastnili všichni členové odborného týmu, byly diskutovány sporné otázky a výsledkem jsou formulace, se kterými se ztotožnili všichni členové týmu. V případě nejasností ve formulacích návrhu Programu nebo výrazně odlišných stanovisek členů týmu byl v tabulovém hodnocení použit symbol “><”.

7.4.3.4 Veřejné projednání Posouzení vlivů na životní prostředí

Veřejné projednání Posouzení se uskutečnilo společně s veřejným projednáním návrhu Programu dne 6.12.2000. Projednávání se zúčastnilo 67 účastníků - občanů, zástupců veřejné správy a neziskového a podnikatelského sektoru. Projednávání bylo vedeno formou pracovní konference. Po úvodním představení předběžného návrhu Programu a předběžného posouzení jeho vlivů na životní prostředí byla přítomným účastníkům umožněna diskuse v pracovních skupinách, kde byla detailně projednávána jednotlivá opatření a podopatření v rámci priorit návrhu Programu. Z projednávání byl pořízen zápis a připomínkový list, který je k veřejnému nahlédnutí na Regionální rozvojové agentuře Plzeňského kraje.

7.4.3.5 Zpracování došlých připomínek a doporučení pro implementaci Programu

O výsledcích prací na tomto dokumentu byli průběžně informováni zpracovatelé návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje. Zvláště byli upozorňováni na kritická či nejasná místa identifikovaná odborným týmem a dostávali návrhy na změny v některých aktivitách. Tímto postupem docházelo k průběžné optimalizaci návrhu Programu z hlediska jeho vlivů na životní prostředí. Výsledná optimalizace návrhu Programu proběhla po předání doporučení týmu pro posouzení vlivů na životní prostředí a připomínek podaných na jeho veřejném projednání zpracovateli návrhu Programu.

7.4.4 Hodnotící stanovisko odborného týmu

Detailní hodnocení jednotlivých opatření a podopatření návrhu Programu rozvoje Plzeňského kraje je obsaženo v tabulkové části tohoto dokumentu. Na základě podrobného číselného a slovního hodnocení lze vydat následující stanovisko:

Odborný řešitelský tým hodnotí návrh Programu zpracovaný ke dni 22.12.2000 jako koncepci, kterou lze považovat za rámcově přijatelnou z hlediska vlivů na životní prostředí. V návrhu Programu jsou opatření, které lze označit za potenciálně velmi riziková z hlediska vlivu na životní prostředí. Jedná se o opatření a podopatření:

- Opatření: 1.3. Vytváření podmínek pro lokalizaci výrobních průmyslových investic
Podopatření: Příprava a zainvestování perspektivních rozvojových ploch v kraji
Podopatření: Marketingové aktivity na přilákání nových investic do regionu, budování konkurenčních výhod
Podopatření: Výstavba průmyslových objektů k pronájmu v klíčových rozvojových zónách (shell building)
- Opatření: 1.4. Podpora malého, středního a inovačního podnikání
Podopatření: Podpora inovací, komercializace výsledků vědy a výzkumu
Opatření: 1.5. Podpora vytváření a realizace nových produktů cestovního ruchu, služeb a programových nabídek
Podopatření: Nové produkty a marketing cestovního ruchu

- Opatření: 3.1. Stabilizace sídelní struktury
Podopatření: Podpora rozvojových center a lokalit
- Opatření: 3.3. Rozvoj dopravní sítě a její návaznosti
Podopatření: Dokončení dálnice D5 a dobudování dálničních přivaděčů
- Opatření: 3.3. Rozvoj dopravní sítě a její návaznosti
Podopatření: Modernizace silnic I. třídy
- Opatření: 3.3. Rozvoj dopravní sítě a její návaznosti
Podopatření: Zlepšení dopravních podmínek města Plzně

Výše uvedená opatření mají celou řadu potenciálně významných negativních vlivů na životní prostředí a obyvatelstvo a před jejich realizací je nutné pečlivě zvažovat požadavky na ochranu životního prostředí.

Vliv dalších opatření ve velké míře závisí na jejich konkrétní realizaci. Mezi aktivity, které při nerespektování zásad ochrany životního prostředí a proporcionálního vývoje území mohou negativně ovlivnit životní prostředí, patří:

- Opatření: 1.3. Vytváření podmínek pro lokalizaci výrobních průmyslových investic
Podopatření: Vybudování technické infrastruktury ve vybraných rozvojových plochách
- Opatření: 1.3. Vytváření podmínek pro lokalizaci výrobních průmyslových investic
Podopatření: Podpora revitalizace hospodářsky využitelných areálů
- Opatření: 1.5. Podpora vytváření a realizace nových produktů cestovního ruchu, služeb a programových nabídek
Podopatření: Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu
- Opatření: 2.1. Rozvoj bydlení
Podopatření: Podpora výstavby nájemních bytů a startovacích bytů pro mladá manželství
- Opatření: 3.1. Stabilizace sídelní struktury
Podopatření: Zpracování územně plánovací dokumentace
- Opatření: 3.3. Rozvoj dopravní sítě a její návaznosti
Podopatření: Posílení tangenciálních dopravních propojení
- Opatření: 3.5. Šetrné využívání energetických zdrojů
Podopatření: Zpracování regionálního generelu využití energetických zdrojů
- Opatření: 4.1. Obnova a rozvoj venkovských sídel
Podopatření: Zpracování územních plánů a urbanistických studií
- Opatření: 4.5. Rozvoj venkovského cestovního ruchu
Podopatření: Využití marketingových nástrojů venkovského cestovního ruchu
- Opatření: 4.5. Rozvoj venkovského cestovního ruchu
Podopatření: Rozvoj služeb pro cestovní ruch na venkově

- Opatření: 5.1. Prevence vzniku odpadů, ekologicky šetrné nakládání s odpady a surovinami
Podopatření: Vytvoření integrovaného systému nakládání s odpady

Za jednoznačně přínosná pro životní prostředí lze označit opatření:

- Opatření: 2.5. Rozvoj občanské společnosti
- Opatření: 3.2. Optimalizace dopravní obslužnosti
- Opatření 5.1. Prevence vzniku odpadů, ekologicky šetrné nakládání s odpady a surovinami
Podopatření: Podpora omezování vzniku odpadů
- Opatření 5.3. Multifunkční využívání krajiny
- Opatření 5.5. Ekologická výchova a osvěta

Při realizaci Programu rozvoje Plzeňského kraje prostřednictvím jednotlivých projektů a dotačních titulů je nutné přijetí níže navrženého systému monitorování a vyhodnocování ekologických dopadů realizace Programu, který by se měl stát integrální součástí jeho implementačního plánu.

7.4.5 Návrh systému monitorování a vyhodnocování ekologických dopadů realizace Programu

Systém sledování ekologických dopadů realizace Programu rozvoje Plzeňského kraje vychází z předpokladu, že jednotným systémem není možné sledovat všechny přímé dopady realizace Programu na životní prostředí. V rámci regionálního sledování stavu životního prostředí nelze odlišit vlivy Programu od jiných vlivů (restrukturalizace průmyslu, ekologická opatření prosazována a realizována při běžné činnosti orgánů státní správy a samosprávy apod.). Z těchto důvodů je zde navržený systém zaměřen na individuální sledování dopadů jednotlivých opatření a projektů, které budou financovány v rámci realizace Programu. Navržený systém vychází z jedenácti kritérií trvalé udržitelnosti rozvojových intervencí, které byly definovány v průběhu posuzování vlivů návrhu Programu na životní prostředí. Systém umožňuje sledovat jak pozitivní, tak negativní vlivy projektů.

A. Předprojektové hodnocení ekologické efektivnosti navrhovaných projektů

Zpracovatelé jednotlivých projektů, které budou předkládány pro financování v rámci Programu, by při jejich přípravě měli maximálně respektovat návrh eliminačních a kompenzačních opatření pro příslušnou aktivitu obsažený v příloze tohoto dokumentu. Předběžný odhad ekologické efektivnosti navrhovaných projektů ve fázi plánování projektů lze provést na základě předběžných konzultací se zpracovateli jednotlivých projektů.

Návrh projektu bude ohodnocen ve struktuře dle tabulky 2A (viz níže) a předkladateli budou sděleny připomínky s cílem upravit návrh projektu tak, aby měl minimální negativní a maximálně pozitivní vlivy na životní prostředí (tj. projekt splňuje jednotlivá kritéria trvalé udržitelnosti). Na základě předprojektového hodnocení bude možné eliminovat projekty s významnými negativními dopady a maximalizovat ekologický přínos projektu již v počáteční fázi jeho přípravy.

Tabulka č. 2A: Předprojektové hodnocení ekologické efektivnosti
Projekt
Formální posouzení vlivů projektu na životní prostředí

Vyžadováno dle platné legislativy ČR a EU: ano/ne		
Kritéria ekologické efektivity projektu	Předběžné hodnocení	Relevantní doporučení (s přihlédnutím k závěrům SEA)
1. Minimální spotřeba neobnovitelných zdrojů 2. Spotřeba obnovitelných zdrojů v mezích jejich regenerační kapacity 3. Environmentálně příznivé využití a hospodaření s nebezpečnými a znečišťujícími látkami a odpady 4. Ochrana a podpora stavu fauny, flory, stanovišť a krajiny 5. Zachování a zlepšování kvality půdy a vodních zdrojů 6. Zachování a zlepšování kvality historických a kulturních zdrojů 7. Zachování a zlepšování kvality místního prostředí 8. Ochrana atmosféry 9. Rozvoj environmentálního vědomí, vzdělávání a výchova 10. Podpora účasti veřejnosti při rozhodnutích zahrnujících trvale udržitelný rozvoj 11. Minimalizace zdravotních rizik		

B. Podrobné hodnocení vlivů navrhovaného projektu na životní prostředí

Podrobné hodnocení vlivů navrhovaného projektu na životní prostředí v rámci výběrového řízení pro udělení dotace z prostředků Programu rozvoje Plzeňského kraje by mělo být vyžadováno v rámci každého výběrového řízení. Toto hodnocení by mělo zahrnovat hodnocení ekologické efektivity projektu a zároveň i formální posouzení vlivů projektu na životní prostředí podle požadavků platné legislativy ČR a EU pro hodnocení vlivů projektů na životní prostředí. A to včetně vyhodnocení souladu navrhovaného projektu s návrhem eliminačních a kompenzačních opatření pro příslušnou aktivitu obsažený v příloze Posouzení. Hodnocení by mělo být prováděno podle tabulky 2B a se zvláštním zřetelem na oblasti identifikované v SEA dokumentaci.

Tabulka 2B: Podrobné hodnocení vlivů projektu na životní prostředí	
Projekt	
Formální posouzení vlivů projektu na životní prostředí (shrnutí výsledku posouzení)	
Kritéria ekologické efektivity projektu	Podrobné hodnocení plnění kritéria (numerické se slovním vysvětlením)
1. Minimální spotřeba neobnovitelných zdrojů 2. Spotřeba obnovitelných zdrojů v mezích jejich regenerační kapacity 3. Environmentálně příznivé využití a hospodaření s nebezpečnými a znečišťujícími látkami a odpady 4. Ochrana a podpora stavu fauny, flory, stanovišť a krajiny 5. Zachování a zlepšování kvality půdy a vodních zdrojů 6. Zachování a zlepšování kvality historických a kulturních zdrojů 7. Zachování a zlepšování kvality místního prostředí 8. Ochrana atmosféry 9. Rozvoj environmentálního vědomí, vzdělávání a výchova 10. Podpora účasti veřejnosti při rozhodnutích zahrnujících trvale udržitelný rozvoj 11. Minimalizace zdravotních rizik	
Výsledné hodnocení ekologické efektivity projektu (+ v případě doporučení projektu i návrh kritérií pro po-projektovou analýzu vlivů projektu na životní prostředí)	

C. Sledování rozsahu vlivů projektu po přidělení prostředků z Programu

Sledování rozsahu vlivů projektu po přidělení prostředků z Programu bude prováděno pro účely jeho pravidelného hodnocení, které by mělo souhrnně hodnotit reálné vlivy Programu na sociálně-ekonomickou situaci kraje a životní prostředí. Vlastní sledování vlivů projektu na životní prostředí by se mělo zaměřit na vlivy uvedené v hodnocení dle tabulky 2B.

7.4.5.1 Zajištění sledování vlivů Programu na životní prostředí

Detailní systém hodnocení vlivů Programu na životní prostředí by měl být navržen v rámci schvalování jeho implementace a monitoringu. Je vhodné, aby výše uvedená hodnocení vlivů realizace Programu na životní prostředí prováděl zvlášť zřízený orgán při Zastupitelstvu Plzeňského kraje. Tento orgán by se měl průběžně vyjadřovat ke všem projektům, které jsou navrhovány v Programu. Každý projekt, který bude financován v rámci Programu, by měl na základě výše uvedených hodnocení dosáhnout určité minimální úrovně ekologické efektivity, která bude stanovena tímto orgánem, popř. Zastupitelstvem nebo Radou Plzeňského kraje.

Tabulka 3. Příklad podrobného hodnocení návrhu Programu

1. PROBLÉMOVÝ OKRUH: EKONOMIKA		
Opatření: 1.3. Vytváření podmínek pro lokalizaci výrobních průmyslových investic		
Podopatření: Vybudování technické infrastruktury ve vybraných rozvojových plochách		
Vyhodnocení podle kritérií trvale udržitelného rozvoje		Vyhodnocení možných interakcí se životním prostředím
-1	Minimální spotřeba neobnovitelných zdrojů	zvýšení emisní zátěže možná likvidace ekologicky cenných biotopů poškození vzhledu obcí a krajiny možnost narušení přirozených toků v krajině
-1	Spotřeba obnovitelných zdrojů v mezích jejich regenerační kapacity	
-2	Environmentálně příznivé využití a hospodaření s nebezpečnými a znečišťujícími látkami a odpady	
-1	Ochrana a podpora stavu fauny, flory, stanovišť a krajiny	
-1	Zachování a zlepšování kvality půdy a vodních zdrojů	
0	Zachování a zlepšování kvality historických a kulturních zdrojů	
-1	Zachování a zlepšování kvality místního prostředí	
-1	Ochrana atmosféry	
-1	Rozvoj environmentálního vědomí, vzdělávání a výchova	
-2	Podpora účasti veřejnosti při rozhodnutích zahrnujících trvale udržitelný rozvoj	
-1	Minimalizace zdravotních rizik	
Návrh eliminačních a kompenzačních opatření		
• provést SEA na strategii budování rozvojových ploch v kraji • přehodnocení potřeby nových rozvojových ploch s ohledem na požadavky “nové ekonomiky” • přednostně zvážit umístění rozvojových ploch v centrech měst (revitalizací starých průmyslových areálů) a při železničních koridorech		

7.5 PŘÍLOHA Č. 5: PŘÍKLADY UKAZATELŮ PRO SLEDOVÁNÍ VLIVU REALIZACE KONCEPCE NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Základním předpokladem pro dosažení udržitelnosti je možnost posoudit, zda se vývoj ubírá správným směrem. Vhodným nástrojem jsou kvantitativní údaje – indikátory udržitelného rozvoje. Jejich význam byl uznán i v hlavním programovém dokumentu konference v Riu de Janeiro, v Agendě 21: „Je třeba vytvořit indikátory udržitelného rozvoje tak, aby se postupně vytvořila pevná základna pro rozhodovací procesy na všech úrovních a aby se tak přispělo k dosažení udržitelnosti integrovaných systémů životního prostředí a rozvoje“.

Sledování vlivu realizace koncepcí tvoří součást společenského rozhodovacího procesu. Z analýzy jednotlivých fází rozhodovacího procesu (rozpoznání problému, jeho společenské uznání a pochopení nutnosti jej řešit, formulace jednotlivých opatření, jejich uskutečnění a konečně zhodnocení toho, zda došlo k žádoucí změně, zda byl problém vyřešen) je zřejmé, že se zde uplatňují především ukazatele, které jsou výsledkem zpracování a interpretace primárních dat.

Předpokladem kvalitního sledování realizace koncepcí je znalost a schopnost aplikovat:

A. Formální rámce ukazatelů

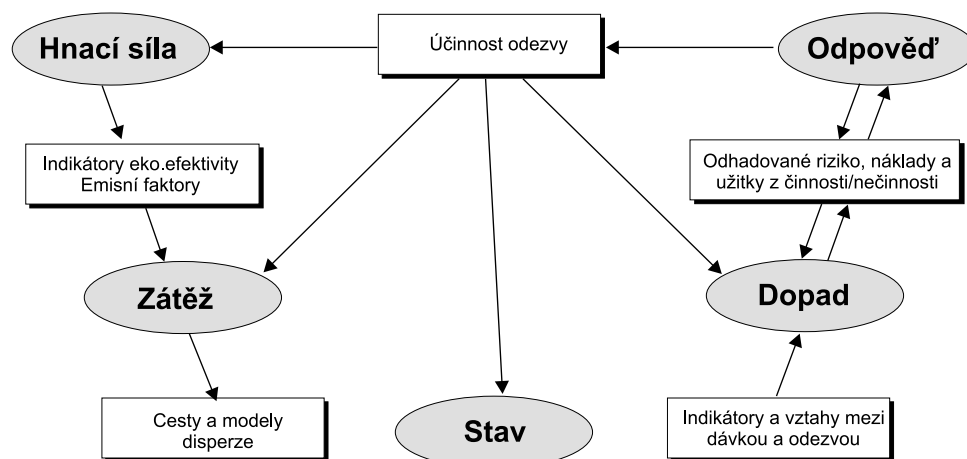
B. Možnosti hodnocení ukazatelů

C. Existující soubory ukazatelů

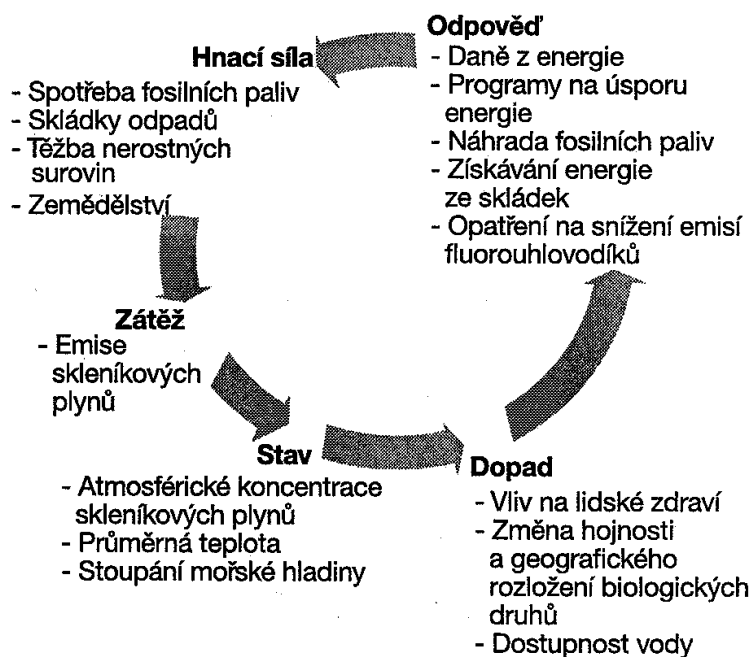
7.5.1 A. Formální rámce ukazatelů

Indikátory a data jsou obvykle uspořádány do různých rámců, které mají různý charakter. Především jde o rámce geografické (znamená to, že data a indikátory jsou vázány na určité místo) obvykle nazývány geografickými informačními systémy. Jiný důležitý rámec poskytují jednotlivé obory lidské činnosti. Například existuje soubor indikátorů v oboru lesnictví, jsou indikátory pro jednotlivá průmyslová odvětví, pro zemědělství nebo pro zdravotnictví.

Zásadním rámcem indikátorů je schéma charakterizované písmeny H–Z–S–D–O: Hnací síla, zátěž prostředí, stav, dopad, odpověď. Termínem hnací síla se označuje naplňování materiálních nároků a potřeb lidské společnosti, základní hospodářské a společenské procesy a činnosti, které jsou motorem společenského a hospodářského rozvoje, ale zároveň základní příčinou ohrožení prostředí. Patří sem spotřeba domácností, rozvoj průmyslu, produkce potravin, doprava, rekreační a turistické aktivity apod. Zátěží prostředí rozumíme například emise škodlivin do ovzduší nebo do vod, rozptylování toxických látek, produkci odpadů různých typů. Stav složek prostředí a jiných ekologicky významných jevů se týká například koncentrace škodlivin ve vodě nebo v ovzduší, vegetačního pokryvu či stavu městského prostředí. Termínem dopad se rozumí negativní důsledky znečištěného nebo jinak poškozeného prostředí. Termínem odpověď souhrnně označujeme nejrůznější instituce a aktivity, které jsou odpovědí na ohrožení životního prostředí a přírodních zdrojů. Patří sem právní nástroje ochrany životního prostředí, instituce na místní, národní i mezinárodní úrovni, ale i vzdělávání a informace.

Účelem indikátorů je postihnout jednak jevy v rámci jednotlivých kategorií hnací síly, zátěže atd., jednak vztahy mezi nimi. Schéma naznačuje některé důležité vztahy a vazby mezi jednotlivými kategoriemi celkového rámce. Přestože rámec H–Z–S–D–O nabízí kategorii indikátorů specificky zaměřenou na postižení dopadů (možno přeložit i vlivů – z angl. impact) pro posuzování vlivu realizace koncepcí není nutné – ani vhodné – výběr ukazatelů omezovat jen na tuto kategorii. Např. kategorie zátěže a stavu prostředí se obvykle týkají blízkých ekologických fenoménů: emise škodlivin do ovzduší (zátěž) má bezprostřední vztah k jejich atmosférické koncentraci (stav). Z tohoto důvodu nejsou také ukazatele v příkladových souborech v závěru přílohy podle tohoto rámce členěny. Na následujícím obrázku je uveden příklad schématu H–Z–S–D–O aplikovaného na změnu klimatu.

Z obrázku je zřejmé, že rámec H–Z–S–D–O implikuje společné působení environmentálních, ekonomických a sociálních aspektů a tak nepřímou podporu hodnocení udržitelného rozvoje.

7.5.2 B. Možnosti hodnocení ukazatelů

Aby byly indikátory skutečně použitelné, musí splňovat řadu kritérií. Mezi ně patří:

- Významnost. Indikátory musí být významné v dané souvislosti.
- Reprezentativnost. Musí být zřejmé, jaký předmět nebo jev indikátor reprezentuje. Musí být zvoleno vhodné geografické měřítko, případně vhodné časové rozložení měření či odebrání vzorků, jejichž analýzy jsou podkladem pro indikátory.
- Jedinečnost. Získané údaje mají být jedinečné, nemají být redundantní, opakované, dublovat nějaké již existující informace. Každý indikátor má mít svou specifičnost a originalitu a nesmí opakovat to, co již je známo odjinud.
- Měřitelnost, možnost získání dat. Získávání podkladových údajů musí být technicky možné. Technická stránka měření a odebrání vzorků je jednou z klíčových záležitostí, které je nutno věnovat pozornost při konstrukci monitorovacích systémů a plánování měřicích programů.
- Úměrnost nákladů a užiteků je jedno ze základních, ale často přehlížených kritérií. Náklady na pořizování potřebných dat musí být přiměřené užitečnosti získané informace.
- Minimalizace negativních účinků na prostředí. Při vzorkování a měření může někdy docházet k poškození, a dokonce až ke zničení pozorovaného jevu.
- Správnost. Indikátory musí být správné, to znamená, že nesmí být zatíženy významnějšími chybami. Chyby přitom vznikají ve všech fázích získávání a zpracování dat, počínaje nesprávným odběrem vzorků, jejich poškozením při uchovávání, nesprávnými analýzami či měřeními a nesprávnými postupy při zpracování dat konče.
- Spolehlivost. Data musí být prověřována co do své spolehlivosti, potvrzována několika nezávislými měřeními, případně výsledky získanými zásadně různými metodami.
- Srovnatelnost. Většina postupů měření, vzorkování, statistických šetření a podobně je mezinárodně standardizována. Tato standardizace zaručuje srovnatelnost dat v mezinárodním měřítku a v dlouhém časovém období.
- Průhlednost. Postup získávání dat a indikátorů musí být transparentní. Musí být jasné, jaké metody byly použity, jak se prováděly výpočty a podobně. Dokonalá průhlednost získání údajů a indikátorů může do velké míry zajistit jejich věrohodnost.
- Načasování. Data a indikátory mají jen výjimečně nadčasový význam. Většinou je velmi důležité, aby byly k dispozici ve správný čas.
- Využitelnost. Smyslem jakýchkoliv informací - a to se týká dat a indikátorů v plné míře - nejsou tyto informace samy o sobě, nýbrž jejich užití.

7.5.3 Sledování a hodnocení reálných vlivů koncepce (součást postupového kroku č. 6 a č. 7 v kapitole 4)

Pro stanovení závažnosti reálných vlivů koncepce je nutno, aby zpracovatel koncepce stanovil konkrétní kvantifikovatelné cíle. Limitní hodnoty lze nalézt ve strategiích, zákonech, vyhláškách, směrnících atd. orgánů veřejné správy (ministerstva, hygienická služba, atd.) a mezinárodních organizací (WHO, Evropská komise, atd.). Hodnocení lze provést podle těchto dvou kritérií:

1. Dosažená hodnota (v porovnání s mezinárodními a národními limity, normami a standardy, referenční hodnoty udržitelnosti apod., které jsou stanoveny politickým rozhodnutím na základě vědeckých poznatků o možných důsledcích různých rozhodnutí) – tak např. za krok správným směrem lze považovat globální závazek snížit na určitou úroveň emise skleníkových plynů, byť se nejedná o exaktně stanovenou hodnotu TUR; mezinárodní kvóty na rybolov vycházející z principu trvale udržitelného výnosu, atd.

2. Směr změny, charakter trendu (pozitivní, negativní) – pro některé cíle neexistuje kvantifikovatelná cílová hodnota (např. podporovat uplatnění šetrných technologií při těžbě a obnovování lesních porostů) – potom je hodnocen slovně, především na základě očekávaného směru změny; za TUR tak považujeme stav, kdy úroveň znečištění bude stabilní nebo klesající; zásoby obnovitelných zdrojů jsou stabilní nebo rostoucí, to znamená, že nejsou využívány vyšší rychlostí, než mohou být nahrazeny; cena neobnovitelných zdrojů bude stabilní nebo rostoucí a tak podporující jejich šetrné využívání a investice do alternativních zdrojů, atd.

Příklady:

- Cíl: Podporovat ekologicky šetrné způsoby hospodaření: podíl orné půdy, na kterém je provozováno organické zemědělství, zvýšit do roku 2005 alespoň na 2 %
Ukazatel: Podíl orné půdy obhospodařované v souladu s principy organického zemědělství z celkové výměry zemědělské půdy v regionu
Limit: 3% z výměry zemědělské půdy do r. 2005
Typ limitu: Cíl (target)
Reference: Státní politika životního prostředí
- Cíl: Snížit negativní vliv oxidů dusíku na lidské zdraví
Ukazatel: průměrná roční koncentrace NO₂ [μg.m⁻³]
Limit: 80 ; 40²³
Typ limitu: Imisní limit
Reference: Zákon 309/1991 Sb. o ochraně ovzduší před znečišťujícími látkami
- Cíl: Trvale zajišťovat zdravotní nezávadnost potravin cestou minimalizace cizorodých látek v potravním řetězci
Ukazatel: Množství polyaromatických uhlovodíků (PAH) v pitné vodě
Limit: 0,0002 mg/l
Typ limitu: SRV (sustainable reference value)
Reference: Mezinárodní databáze STAR (Sustainability Targets and Reference value) provozovaná Evropskou agenturou životního prostředí EEA (<http://star.eea.eu.int/asp/default.asp>). Pozn. Databáze STAR obsahuje 2 typy limitů: tzv. referenční limity udržitelného rozvoje (SRV) a tzv. cíle (targets).

7.5.4 C. Existující soubory ukazatelů

Většina ukazatelů pro jednotlivé oblasti společenského rozvoje je vytvářena pro národní úroveň. To vyplývá z existence podkladových dat a statistických údajů. Je evidentní, že hodnocení udržitelného rozvoje regionů bude vést k novým požadavkům na pořizování potřebných dat pro danou úroveň. Užitečné zdroje informací o environmentálních ukazatelích a ukazatelích TUR:

- Český ekologický ústav - <http://www.ceu.cz/svis/Indikatory/>
- European Environment Agency - Sustainability Targets And Reference (STAR) Database - <http://star.eea.eu.int/asp/default.asp>
- Eurostat - <http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-catalogue/EN?catalogue=Eurostat>
- Expert Group on the Urban Environment - <http://www.sustainable-cities.org/indicators/>
- FAOSTAT Statistics Database - <http://apps.fao.org/>

²³ Rámcová direktiva 96/62/EC

- Department of the Environment, Transport and the Regions (Indicators of sustainable development for the United Kingdom) - <http://www.environment.detr.gov.uk/epsim/indics/index.htm>; <http://www.sustainable-development.gov.uk/>
- Initiative of the Global Leaders for Tomorrow Environment Task Force, World Economic Forum (Environmental Sustainability Index) - http://www.ciesin.org/indicators/ESI/pilot_esi.html
- International Institute for Sustainable Development - <http://iisd.ca/measure/default.htm>
- OECD (Working Set of Indicators of Development Progress) - <http://www.oecd.org/dac/indicators/>
- US Interagency Working Group on Sustainable Development Indicators (An Experimental Set of Indicators) - <http://www.sdi.gov/reports.htm>
- Umweltbundesamt (Sustainability Indicators) - <http://www.umweltbundesamt.de/uba-info-daten-e/daten-e/csd.htm>
- UNCTAD (Sustainable Development) - <http://www.unctad.org/en/techcop/sustpage.htm>
- UN DESA (Indicators of sustainable development) - <http://www.un.org/esa/sustdev/isd.htm>
- UNDP (Human Development Indicators) - <http://www.undp.org/hdro/indicators.html>
- UNEP (Environment Network) - <http://www.unep.net/>
- UNESCO Statistics - <http://unesco.stat.unesco.org>
- WHO (database Health for all) - <http://www.who.dk/>
- World Bank Group (Environmental economics and indicators) - <http://www-esd.worldbank.org/eei/>
- World Resources Institute (Facts and Figures) - <http://www.wri.org/wri/facts/index.html>
- WWF (Ecological Footprint) - <http://panda.org/livingplanet/lpr00/>

7.5.5 Příklady ukazatelů udržitelného rozvoje

7.5.5.1 Soubor ukazatelů udržitelného rozvoje Komise OSN pro udržitelný rozvoj (UNCSD)

<i>Aspekt UR</i>	<i>Č.</i>	<i>Název</i>	<i>Jednotka</i>
Environ- mentální	1	Roční odběry podzemní a povrchové vody	%
	2	Spotřeba vody v domácnostech na osobu	l /osoba/ den
	3	Zásoby podzemních vod	
	4	Koncentrace fekálních koliformních bakterií ve sladkých vodách	%
	5	BSK ve vodách	mg/l spotř. za 5 dnů při stálé teplotě 20°C
	6	Čištění odpadních vod	%
	7	Hustota hydrologické sítě	km ²
	8	Růst populace v pobřežních oblastech	
	9	Vypouštění ropných látek do pobřežních vod	t
	10	Vypouštění N a P do pobřežních vod	t/rok
	11	Maximální stálý výnos rybolovu	%
	12	Index řas	..., množství řas na litr
	13	Využití půdy	Poměr změny každé kategorie využití půdy k jiné kategorii za jednotku času
	14	Změny v krajině	Prostorový rozsah a velikost změny, zhodnocení zlepšení

15	Decentralizovaný přístup k řízení správy přírodních zdrojů na lokální úrovni	
16	Populace žijící pod hladinou chudoby v suchých oblastech	%
17	Měsíční srážkový index	Lépe vyjádřeno směrodatnou odchylkou, nebo absolutní hodnotou
18	Index vegetace získaný z družicového snímku	pixel 50 km ²
19	Území ovlivněné desertifikací	km ² , %
20	Změna populace v horských oblastech	Příslušné jednotky
21	Udržitelné užití přírodních zdrojů v horských oblastech	ha nebo % z celkové rozlohy, produktivita v US\$ nebo jiných j.
22	Prosperita horských populací	Váha v kg, výška v cm
23	Spotřeba pesticidů	tuny aktivních látek na 10 km ² zem. půdy
24	Spotřeba hnojiv	tuny živin v hnojivech na 10 km ² zem. půdy
25	Podíl zavlažované orné půdy	%
26	Spotřeba energie v zemědělství	Jouly na tuny zemědělských produktů
27	Rozloha orné půdy na osobu	ha
28	Území ovlivněné zasolením a podmáčením	ha, %
29	Vzdělávání pracovníků v zemědělství	% HDP
30	Intenzita těžby dřeva	%
31	Změna rozlohy lesů	ha
32	Podíl spravovaných lesních území	%
33	Podíl rozlohy chráněných lesních území na celkové rozloze	%
34	Podíl ohrožených druhů na celkovém počtu původních druhů	%
35	Podíl rozlohy chráněných území na celkové rozloze	%
36	Výdaje na výzkum a vývoj biotechnologií	US\$
37	Existence národních předpisů či směrnic upravujících bezpečnost biotechnologií	Ano/ne
38	Emise skleníkových plynů	Gg (CO ₂) _{equiv} , roční % změny od r. 1990
39	Emise oxidů síry	t nebo kt, % změny emisí, popř. na osobu, na HDP, na jednotku spotřebované energie
40	Emise oxidů dusíku	t nebo kt, % změny emisí, popř. na osobu, na HDP, na jednotku spotřebované energie
41	Spotřeba látek narušujících ozónovou vrstvu	t
42	Koncentrace znečišťujících látek v městských prostředích	fg.m ⁻³ nebo ppb, u CO mg.m ⁻³ nebo ppm
43	Výdaje na omezení znečišťování ovzduší	US\$
44	Produkce průmyslových a komunálních tuhých odpadů	t/osoba/rok
45	Odpad z domácností na osobu	kg/osoba/den
46	Výdaje na nakládání s odpady	\$US/HDP
47	Odpady recyklované a znovu využité	%
48	Zneškodnění komunálního odpadu	t/HDP

	49	Akutní otravy zapříčiněné chemickými látkami	Počet případů na 100000 obyvatel, % smrtelných případů
	50	Počet chemických látek zakázaných nebo přísně obecně nepřístupných	Počet
	51	Produkce nebezpečných odpadů	t/HDP (1000 \$US)
	52	Dovoz a vývoz nebezpečných odpadů	t
	53	Rozloha půdy kontaminované nebezpečnými odpady	km ²
	54	Výdaje na zneškodňování nebezpečného odpadu	\$US
	55	Produkce radioaktivních odpadů	m ³ pro objem, ha pro rozsah kontaminace
ekonomický	56	HDP na osobu	\$US
	57	Podíl investic na HDP	%
	58	Součet vývozu a dovozu jako % HDP	%
	59	Environmentálně upravený čistý domácí produkt	\$US
	60	Podíl průmyslových výrobků v celkovém vývozu zboží	%
	61	Roční spotřeba energie	GJ
	62	Podíl surovinově náročných odvětví zprac. průmyslu na tvorbě celkové přidané hodnoty zpracovatelského průmyslu	%
	63	Ověřené zásoby nerostných surovin	t
	64	Ověřené zásoby fosilních paliv	Ropné ekvivalenty
	65	Životnost ověřených energetických zásob	Roky
	66	Intenzita spotřeby surovin	kg, t, m ³ / 1000 \$US
	67	Podíl celkové přidané hodnoty zpracovatelského průmyslu na HDP	%
	68	Podíl spotřeby obnovitelných zdrojů energie	%
	69	Poměr čistého transferu zdrojů k HNP	%
	70	Celková rozvojová pomoc poskytnutá nebo přijatá, vztažená k HNP	%
	71	Poměr státního dluhu k HNP	%
	72	Poměr dluhové služby k vývozu	%
	73	Výdaje na ochranu ŽP jako podíl na HDP	%
	74	Objem nových nebo dodatečných zdrojů pro financování udržitelného rozvoje	\$ US
	75		
	76		
	77	Dovoz kapitálových statků	\$ 1000 US
	78	Přímé zahraniční investice	\$ 1000 US
	79	Podíl dovozu kapitálových statků příznivých pro ŽP	%
	80	Granty technické spolupráce	\$ 1000 US

7.5.5.2 Soubor ukazatelů v rámci projektu ESI (Environmental Sustainability Index)

Komponenta	Téma	Indikátor	Jednotky
Environ	Kvalita ovzduší	Koncentrace SO ₂ ve městech	tisíc tun.m ⁻³

		Koncentrace NO ₂ ve městech	tisíc tun.m ⁻³
		Celková koncentrace prašných aerosolových částic	tisíc tun
	Kvantita vody	Domácí obnovitelné vodní zdroje na obyvatele	m ³ /osoba
		Dodávky vody z jiných zemí na osobu	m ³ /osoba
	Kvalita vody	Koncentrace rozpuštěného kyslíku	mg/litr
		Koncentrace fosforu	mg/litr
		Rozpuštěné látky	mg/litr
		Elektrická vodivost	
	Biodiversita	Procento ohrožených savců	% savců
		Procento ohrožených ptáků	% ptáků
	Suchozemské ekosystémy	Váženost lidského vlivu na degradaci půdy	Index – škála od 0 (Malý stupeň poškození) do 3,6 (Silné poškození)
		Plocha území ovlivněná lidskými aktivitami	% z celkové plochy
Redukce stresu	Snižování znečištění ovzduší	Emise NOx	Tuny/rozloha obydlené oblasti
		Emise SO ₂	Tuny/rozloha obydlené oblasti
		Emise VOCs	Tuny/rozloha obydlené oblasti
		Spotřeba uhlí	Tuny/rozloha obydlené oblasti
		Počet automobilů	Automobily/obydlená plocha
	Redukce vodního stresu	Spotřeba hnojiv	100g/ha orné půdy
		Použití pesticidů	kg/ha obdělávané plochy
		Průmyslové organické znečištění vody k celkovým dostupným sladkovodním zdrojům	kg BSK emise/ km ³ vody
		Plochy území trpící vážným vodním nedostatkem	% plochy území
	Snižování stresu ekosystémů	Změna zalesnění 1990-95	% změna
		Plocha území s překročenou úrovní acidifikace	% území
	Snižování odpadového a spotřebního tlaku	Spotřební tlak na obyvatele	
		Radioaktivní odpad	Standardizovaná škála
	Snižování populačních tlaků	Úhrnná plodnost	počet narozených na 1 ženu
		Populační růst - prognóza mezi roky 2000 a 2050	Procentuální změna populace
Snižování lidsk	Základní výživa obyvatel	Denní spotřeba kalorií k celkovému požadavku na obyv.	%celkového kalorického požadavku

Sociální a institucionální kapacita		Přístup k pitné vodě (podíl populace s dostupnou nezávadnou pitnou vodou)	%populace
	Environmentální zdraví	Úmrtnost dětí na respirační choroby	úmrtí/100.000lidí
		Úmrtnost na střevní infekční choroby	úmrtí/100.000lidí
		Úmrtnost do 5 let věku	úmrtí/1000 živě narozených
	Věda/Technika	Počet vědců a inženýrů	počet
		Výdaje na V a V	% HNP
		Počet vědeckých a technických článků	počet článků/milion obyvatel
	Podmínky pro zapojení veřejnosti	Počet IUCN organizací	počet organizací/milion obyvatel
		Občanská a politická svoboda	Index svobody (1 - vysoká úroveň svobody; 7 - nízká úroveň svobody)
	Právo a management	Přísnost a jednotnost práva ŽP	Škála od 1 (nejhorší stav??) do 7 (nejlepší stav)
		Podpora legislativy ŽP inovacím	Škála 1 (nejhorší stav) až 7 (nejlepší stav)
		Chráněné oblasti	% celkové plochy území
		Počet sektorálních EIA směrnic	Počet směrnic
	Odpovědnost soukromého sektoru	Podniky s certifikátem ISO 14001	Počet podniků s certifikátem ISO 14001/milion dolarů HDP
		Dow Jonesův index UR	procento
		Rating eko-inovací	Škála -3 (nízká) až 3 (vysoká)
		Světová podnikatelská rada pro UR	počet členů na milion dolarů HDP
		Úroveň eko-konkurenceschopnosti	škála 1 (nejhorší stav) až 7 (nejlepší stav)
	Informace o životním prostředí	Dostupnost informací o udržitelném rozvoji na národní úrovni	škála 1 (nejhorší stav) až 7 (nejlepší stav)
		Strategie a akční plány v životním prostředí	počet strategií a akčních plánů
		Počet ESI proměnných, které nejsou dostupné	procento z celkového počtu proměnných
	Eko-efektivita	Energetická efektivita (celková spotřeba energie na jednotku HDP)	miliarda Btu/milion dolarů HDP
		Produkce energie z obnovitelných zdrojů	% z celkové produkce energie
	Reducing Public Choice Distortions	Cena nejkvalitnějšího benzínu	USD/litr
		Dotace do využití energie nebo materiálů	Škála 1-7
		Korupce	Standardizovaná škála

Globální spolupráce	Mezinárodní smlouvy	Členství v environmentálních mezivládních organizacích	Počet
		Splnění požadavky CITES	%
		Podíl na Vídeňské konvenci a Montreálském protokolu	Škála od 0 (žádný podíl) do 3 (vysoký podíl)
		Shoda v dohodách o životním prostředí	Škála od 1 do 7
	Financování mezinárodní spolupráce	Příspěvky do mezinárodních fondů přispívajících k plnění Montreálského protokolu	standardizovaná škála+M470
		Zapojení do GEF	Standardizovaná škála
	Ochrana světových zdrojů	Plocha lesu s akreditací FCS	%FCS lesů na celkové rozloze lesů
		Ekologická stopa - "Deficit"	Jednotka plochy /osobu
		Emise CO ₂	tuny (celkem; na obyv.)
		Kumulativní růst emisí CO ₂	tuny
		Spotřeba CFC látek potenciálně ohrožujících ozónovou vrstvu (celková spotřeba na osobu)	tuny
		Export (přeshraniční přenos) SO ₂	tuny